

Ändringsblad till Strategi och budgetplan 2009

1/ Innehållsförteckningen är felaktig. Samtliga sidangivelser ska vara två sidor längre från än vad som anges.

2/ Överst på sida 7 tas rubriken Skatteinkärtlernas utveckling bort.

3/ I sista stycket på sid 7 läggs in att ansvaret för sårux också flyttats till gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden.

4/ På sid 8 ändras rubriken Investeringsbudget till "Investeringsprogram och låneram"

5/ På sid 18 ändras tredje stycket nedifrån till att istället lyda:
"Medborgarna har höga förväntningar på kommunens service. Man förväntar sig exempelvis att barnomsorg ska finnas tillgänglig för att stimulera barnens utveckling även då en förälder är arbetslös eller föräldraledig."

6/ På sid 23 förtydligas att KHR står för "Kommunala HandikappRådet"

7/ Målen för barn- och utbildningsnämnden på sid 38 och 39 har till vissa delar omformulerats. De nya formuleringarna lyder:

Höja kvaliteten i utvecklingssamtalen i förskolan. Medelvärde på frågan "Utvecklingssamtalet gav tydlig information om mitt barns utveckling och lärande" i brukarundersökningen ska vara minst 3,3.

Öka andelen avgångselever som når minst godkänt betyg i samtliga ämnen. (78 procent 2008)

Förbättra resultatet på läsförståelsetest vid nationella prov i skolor 5. (Resultat 2007: 92 resp 87%, provet är uppdelat på skönlitterär text resp facktext)

Öka elevernas inflytande över sitt skolarbete. Medelvärde i brukarundersökningen på frågan "Jag är med och planerar mitt skolarbete" ska öka. (Resultat 2008: 3,5 i skolor 5 och 3,1 i skolor 8)

Förbättra arbetsro i grundskolan. Medelvärde i brukarundersökningen på frågan "Det är arbetsro på lektionerna" ska förbättras vid samtliga skolor.

Fritidshemmen ska förbättra informationen till föräldrarna. Medelvärde i brukarundersökningen på frågan "Jag får kontinuerlig information om hur

mitt barn har det på fritidshemmet" ska öka. (Resultat 2008: 2,9 i förskoleklass och 2,7 i skolor 2)

Utveckla formerna för samverkan med näringsliv och närsamhälle. Alla förskolor och skolor ska genomföra något som förhåller sig till samverkan med närsamhälle och/eller näringsliv.

Andelen besökare i öppen fritidsgårdsverksamhet som i brukarenkät anger att de får ta ansvar på fritidsgården ska öka. (Resultat 2007: 60%)

8/ Nyckeltalen på barn- och utbildningsnämnden har kompletterats på sid 39 med följande nyckeltal.

	Tyresö 2008	Tyresö 2007	Riket 2007	Län 2007
Andel elever minst godkänt i alla ämnen	78%	73%	76%	74%
Andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning	85%	85%	85%	82%
Andel förskollärare i förskolan		43%	52%	40%

Anders Elfving
Budgetchef Tyresö kommun

Till Kommunstyrelsen
2008-10-28

Strategi- och budgetplan 2009

Innehållsförteckning

Förord

1. Sammanfattning och förslag till beslut	3
2. Vision	7
3. Grundläggande förhållningssätt	8
4. Strategiska utvecklingsområden	9
5. Omvärldsanalys	11
6. Kommungemensamma mål	19
7. Verksamhetsplanerna	22
Kommunstyrelsen och Byggnadsnämnden	22
Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden	29
Kultur- och fritidsnämnden	33
Barn- och utbildningsnämnden	36
Socialnämnden	40
8. Investeringsprogram för perioden 2009-2011	47

Bilagor

Bilaga 1	Driftbudget
Bilaga 2	Finansförvaltning
Bilaga 3	Investeringsbudget
Bilaga 4	Resultaträkning
Bilaga 5	Balansräkning och finansieringsanalys
Bilaga 6	KELP 2009-2011 (redovisas separat)

Förord

Förutsättningarna för 2009 års budget har inte varit lika gynnsamma som under de senaste åren. Den globala lågkonjunktur som började märkas redan i början av år 2008 tillsammans med höstens finanskris innebär att prognoserna för Tyresös skatteintäkter fått revideras ner. Trots detta har vi i den borgerliga alliansen lyckats presentera en stark och balanserad budget med ett överskott på av kommunfullmäktige fastställd nivå och med fortsatta satsningar på framför allt grundskolan. Vi har dessutom viss beredskap för ytterligare minskningar av skatteintäkterna.

Investeringar

Investeringsbehoven har varit mycket stora de senaste åren med nyupplåning som följd. Behoven och önskemålen är fortsatt stora, men vi har bantat investeringarna för 2009 kraftigt. Vårt mål är att ligga på en nivå som kan finansieras utan fortsatt upplåning. Investeringsprogrammet kan komma att successivt revideras när vi ser hur tidsramarna håller.

Trots bantade investeringar innehåller programmet många satsningar. Vi vill särskilt framhålla den nya idrottshallen vid Dalskolan, ombyggnaden av Nybodahallen till en modern idrottshall och ny ventilation i Kumlahallen, utbyggnad av Breviks skola, en ny slöjdsal i Tyresö skola samt utbyggnad av förskolan Stjärnan. Fortsatta åtgärder för att minska energianvändningen är en annan större post. På vägsidan kan nämnas en rondell på Tyresövägen vid Tyresö skola och en ny parkering för att komma till rätta med den svåra trafiksituationen vid skolan. En rondell kommer också att anläggas vid Alléplan. Till gagn för friluftslivet avsätts medel för inköp av Rundmars gård och ett par av torpen i naturreservatet söder om sjöarna. För att kunna utöka antalet båtplatser köps ett markområde vid Storängen. Utbyggnaden av gator och VA i Östra Tyresö fortsätter och svarar för en väsentlig del av investeringsprogrammet. Här finns emellertid också inkomster som täcker en stor del av utgifterna.

Skolan

Alliansens satsning på grundskolan fortsätter med ett lika stort extrabelopp som förra året, 9 miljoner kr. Skolorna kompenseras också för löneökningar och ändrat elevantal. Målen för grundskolan har tydligt fokus på kunskaper och färdigheter. Gymnasiet startar nya program nästa läsår och planerar för ytterligare yrkesutbildningar. Vuxenutbildningen har beredskap att ta emot fler elever och starta nya yrkesutbildningar för att möta den vikande konjunkturen. Satsningen på kompetensutveckling och fortbildning för grundskole- och gymnasielärare fortsätter. Även förskolepersonalen kommer att få fortbildning med stöd av regeringens nya riktade statsbidrag. En stor förändring inom förskolans område är att ett kommunalt vårdnadsbidrag som följer riksdagens beslut införs från 1 januari 2009. Det medför att Tyresös tidigare modell för vårdnadsbidrag successivt kommer att avvecklas.

Socialtjänst

Socialnämndens budget innehåller förbättringar inom alla verksamheter. Resursenheten förstärks för att kunna hantera det ökande antalet anmälningar och insatser för barn och ungdomar. Detta är en utveckling som vi ser med stor oro på. För tyresöbor med funktionshinder utökas den dagliga verksamheten och en ny boendeenhet tillkommer. Den pågående ombyggnaden av två sjukhemsavdelningar inom Björkbackens äldrecentrum till modern standard beräknas bli klar under 2009. Med stöd av bl a statliga stimulansmedel görs ytterligare kvalitetsförbättringar inom äldreomsorgen. För personer över 80 år införs en förenklad handläggning av hemtjänstansökningar. Planeringen för ett nytt sk trygghetsboende för äldre fortsätter under 2009.

Kultur och fritid

Tyresö är känt för sitt omfattande och breda utbud av kultur- och fritidsaktiviteter. Ovan nämnda satsningar på våra anläggningar kommer att öka tillgången till lokaler för bollspel och annan idrott. Alliansen ser det som viktigt att fortsätta erbjuda föreningarna gratis lokaler för barn- och ungdomsverksamhet och att föreningsbidragen ligger på en relativt hög nivå. Ett uppskattat tillskott till verksamheten är det nyöppnade ungdomscaféet.

Övrigt

Vi vill framhålla vår ambition för Tyresö som en av de tre mest attraktiva bostadsorterna i Stockholms län. Vi förtätar och bygger på höjden i de centrala delarna av kommunen, främst runt Tyresö Centrum. Andra delar av kommunen skall hållas gröna med lägre, småskalig bebyggelse. De kommungemensamma målen är viktiga för en kommun med god boendemiljö och livskvalitet (trygg kommun, god miljö och hållbar utveckling, god folkhälsa, hög tillgänglighet och väl fungerande integration).

Vårt arbete med kvalitet och service fortsätter oförtrutet. Kommunens servicecenter, som blev klart under året, har blivit en succé. Nu fortsätter arbetet med att utveckla servicecentret ytterligare. I allt vi gör i kommunen finns ett tydligt medborgarfokus. Försöket med en medborgarpanel är ett sätt att förbättra dialogen med invånarna, som vi hoppas skall slå väl ut.

Med alliansens budget för år 2009 får tyresöborna en fortsatt god service med hög kvalitet och många förbättringar.

Moderata Samlingspartiet   Folkpartiet Liberalerna   Kristdemokraterna   Centerpartiet

1. Sammanfattning och förslag till beslut

Konjunkturutveckling

Världsekonomin har vuxit starkt de senaste åren, men i år och nästa år minskar den globala BNP-tillväxten ner. BNP-tillväxten inom OECD-länderna beräknas bli endast 1,7% både 2008 och 2009. Detta gör att priserna på energi och andra råvaror stabiliseras. Nedgången i världsekonomin är dock inte lika stark som 2001-2002, vilket beror på att tillväxten utanför OECD-området även i fortsättningen beräknas bli hög.

Mot slutet av nästa år bör den internationella konjunkturen kunna vända uppåt. Detta sker först i USA, då beräknas fallet på huspriser ha stabiliserats och investeringarna beräknas också ta fart under 2009. Den expansiva ekonomiska politiken kommer också att bidra till att den globala BNP-tillväxten vänder uppåt.

Inflationen inom OECD-området är nu hög, vilket ger en restriktivare penningpolitik på kort sikt. Under 2009 bör dock räntorna kunna falla tillbaka pga det låga resursutnyttjandet och att priserna på olja och andra råvaror stabiliseras.

Utvecklingen under sommaren har visat att också Sverige befinner sig i en konjunkturedgång. De indikatorer som finns på BNP-utvecklingen första halvåret visar att en BNP-tillväxt på nästan 0. Prognosen för BNP 2008 (korrigerat för antal arbetsdagar) visar en BNP-tillväxt på 1,4%, vilket är en halvering jämfört med 2009.

Både exporten och den inhemska efterfrågan utvecklas svagare än tidigare. Ca 80% av vår export riktas mot OECD-länderna som också går in i en konjunkturedgång. Till nedgången bidrar också de sjunkande börskurserna och de högra bolånderäntorna. Även prisstegringarna på energi och livsmedel som sker internationellt påverkar Sverige negativt.

Trots konjunkturedgången har arbetsmarknaden utvecklats positivt under 2008. Sysselsättningen har ökat under första halvåret 2008. Däremot har arbetsproduktiviteten utvecklats sämre än väntat under 2008. Prognosen för arbetsproduktiviteten under de närmaste åren har därför justerats nedåt. Troligen är det mest tillfälliga faktorer som påverkar arbetsproduktiviteten, bl a att företagen har missbedömt efterfrågeutvecklingen. Dock får detta till följd att vinstmarginalerna sjunker och därmed minskar förmodligen nyanställningarna för att förbättra produktiviteten. Detta ger att sysselsättningen inom industrin minskar och att de senaste årens sysselsättningstillväxt inom tjänstenäringarna bryts. Arbetslösheten beräknas öka från 5,9% 2008 till 6,7% 2010.

Konjunkturen beräknas förstärkas något av en expansiv finanspolitik 2009 och 2010. Mer resurser beräknas tillföras den offentliga sektorn, särskilt kommunsektorn.

Inflationstakten har ökat till 4,4%. Om man undantar energi, livsmedel och räntor så är dock inflationstakten enbart på ca 1%. Då prisstegringarna på energi och livsmedel beräknas avta faller inflationstakten tillbaka till ca 2% sommaren 2009. Den minskande inflationstakten gör att riksbanken under 2009 kan sänka styrräntan. Mot slutet av 2009 beräknas styrräntan uppgå till 3,75%.

Avtalsrörelsen 2007-2009 gav högre centrala avtal jämfört med den tidigare perioden, vilket inte var oväntat med tanke på den starka utvecklingen av arbetsmarknaden. Lönerörelsen 2010

beräknas dock ske under svagare period, vilket gör att utfallet av dessa nya centrala avtal beräknas bli lägre.

Sverige i siffror

Nedan visas ett urval av konjunkturinstitutets bedömningar
(Miljarder kronor, samt årlig procentuell förändring)

	2007	2007	2008	2009	2010
BNP	3 071	2,7	1,7	1,4	3,3
Reguljär sysselsättningsgrad (20-64år)*		79,4	80,2	79,9	80,0
Arbetslöshet*		6,2	5,9	6,5	6,7
Personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder*		1,9	1,8	1,9	2,0
Hushållens konsumtionsutgifter	1 434	3,0	1,6	2,2	3,1
Disponibel inkomst för hushåll (realökning)		4,3	3,4	3,2	3,0
Offentliga konsumtionsutgifter	797	1,1	0,7	1,0	2,1
Fasta bruttoinvesteringar	582	8,0	4,2	1,9	3,3
Export av varor och tjänster	1 609	6,0	5,0	3,9	6,0
Import av varor och tjänster	1 375	9,7	4,7	3,9	6,2
Svenska styrräntan i slutet av året*		4,00	4,50	3,75	3,50
Konsumentprisindex*		1,7	3,8	2,5	1,6

* Ej årlig procentuell förändring

Den hittills redovisade bedömningen av de ekonomiska utsikterna baseras i allt väsentligt på den prognos Konjunkturinstitutet publicerade i augusti (beräkningarna avslutades den 19 augusti). Sedan dess har oron på finansmarknaderna förvärrats påtagligt och regeringar och riksbankar har i många länder tvingats intervensera för att rädda banker och andra finansinstitut från kollaps och för att upprätthålla likviditeten i finanssystemen, så även i Sverige. Situationen har blivit ett till dramatiska börsfall världen över. Det står redan klart att denna utveckling får återverkningar på den reala ekonomin vad gäller bland annat arbetsmarknad, konsumtion, och investeringar utöver vad som tidigare beräknats till följd av den redan kända konjunkturavmattningen.

Konjunkturinstitutet har inte gjort någon ny genomarbetad prognos sedan augusti. Däremot har institutet den 14 oktober redovisat en preliminär bedömning av finanskrisens effekter på den reala ekonomin. Enligt den har utsikterna förändrats påtagligt för nästa år så att BNP-tillväxten beräknas hamna nära noll och anpassningen mot en balanserad konjunktur bli mer utdragen än vad som bedömdes i augusti.

Den prognos över skatteintäkterna som ligger till grund för strategi- och budgetplanen publicerades den 11 oktober och torde åtminstone delvis ta hänsyn till den senaste tidens utveckling. Trots det finns en påtaglig risk för att de ekonomiska bedömningar kan behöva revideras under det kommande budgetåret.

Tyresö kommuns ekonomiska utveckling

Intäkterna från skatter, statsbidrag och utjämningsystem beräknas öka med 62,3 miljoner kronor från 2008 till 2009. Prognosen över skatteintäkter baseras på senaste bedömningen från Sveriges Kommuner och Landsting samt från kommunens egna befolkningsprognos. Ökningen per invånare beräknas uppgå till 3,1%. Överst på nästa sida visas skatteintäkternas prognostiserade utveckling tom 2011.

Skatteintäkternas utveckling

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Egna skatteintäkter	1 429,0	1 501,6	1 591,5	1 653,8	1 732,0	1 828,0
Utgjämning och statsbidrag	80,0	100,5	104,6	111,2	106,3	97,4
Summa	1 509,0	1 602,1	1 696,2	1 765,0	1 838,3	1 925,4
Procentuell förändring	7,7	6,2	5,9	4,1	4,2	4,7
Procentuell förändring/invånare	6,2	5,1	4,4	3,1	2,6	3,3

I budgeten för 2009 kompenseras nämnderna för de demografiska effekterna inom förskola, grundskola, gymnasium och äldreomsorg. Dessutom har anslagen kompenserats med en generell uppräknings för pris- och löneökningar. Denna täcker dock inte hela pris- och löneökningen, utan för att kunna hantera budgetramarna krävs rationaliseringar på ca 2%.

9,0 miljoner har tillskjutits grundskolan utöver den generella uppräknings. Detta har kunnat åstadkommas bl a tack vare prioriteringar hos övriga nämnder. Driftbudgeten för grundskolan täcker också den högre hyran på Breviksskolan pga utbyggnaden som färdigställs till hösten 2009. Dessutom täcks driftkostnaderna för investeringar i för- och grundskolor med 2,9 miljoner.

1,7 miljoner har lagts till förskolan för att täcka den ökande efterfrågan på barnomsorg samt för att kompensera att intäkterna inte växer så mycket pga maxtaxan.

Nämnderna har kompenserats för ökade driftkostnader på 3,2 miljoner pga investeringar i idrottsanläggningar. Dessa är exempelvis den nya träningshallen vid Dalskolan, den nya 11-manna konstgräsplanen vid Trollbäckens IP, helårseffekten av driften av den nya ishallen på Trollbäckens IP samt ombyggnader vid Bollmoravallen.

Omsorgen av funktionshindrade stärks med 6,0 miljoner utöver den generella uppräknings. Detta ska täcka kostnader för ett nytt gruppboende vid Gränsvägen fom hösten 2009. Det ska också täcka det utökade behovet av köpta boenden, korttidstillsyn samt daglig verksamhet.

Anslaget för individ- och familjeomsorg har förstärkts med en miljon.

Gymnasiets utökade driftkostnader pga av förbättringar av aulan, en ny elutbildningssal och investeringar på byggprogrammet är också täckta. Dessutom har medel avsatts för att utveckla ett nytt lärlingsprogram.

Driftkostnader för investeringar i gångbanor, parker, lekredskap samt vid Uddby gård finns täckt med 1,8 miljoner.

Budgeten täcker också den högre avgiften för räddningstjänst samt förstärker överförmynderverksamheten med 0,3 miljoner.

Totalt innebär detta att nämndernas budget 2009 har utökats med 3,7% i jämförelse med 2008. Den större ökningen på Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden beror på att ansvaret för gymnasiesärskolan och turismverksamheten har flyttats dit. Tabellen överst på nästa sida visar nämndernas nettobudget i jämförelse med 2008.

Nettobudget per nämnd

(miljoner kronor)	Budget år 2008	Budget år 2009	Ökning Mkr	%
Kommunstyrelsen	183,5	190,4	6,9	3,8
Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden	200,8	219,1	18,2	9,1
Kultur- och fritidsnämnden	50,7	54,5	3,7	7,4
Barn- och utbildningsnämnden	759,6	774,1	14,5	1,9
Socialnämnden	473,6	492,6	19,0	4,0
Sammanlagt	1 668,2	1 730,6	62,4	3,7

Investeringsbudget

Nettoinvesteringar beräknas uppgå till 165,6 miljoner kronor 2009. Samtliga projekt redovisas i bilaga 3.

Kommunfullmäktige beslutade redan 1998 (KF 1998-11-26, §14) att lån får tas upp inom en ram på 490 miljoner kronor. Låneramen har med god marginal täckt de lånebehov som därefter förevarit. Kommunens lån uppgår i oktober 2008 till 410 miljoner kronor.

2009 års investeringsprogram uppgår till ett belopp som med ca 45 miljoner kronor överstiger de under året genererade medel som kan utnyttjas för att finansiera investeringarna. En viss ytterligare upplåning kan även behövas under innevarande höst för att finansiera pågående investeringar. Sammantaget innebär det att 2009 års lånebehov med rimlig marginal ryms inom den redan beslutade låneramen.

Budgetdokument

En närmare redovisning av budgetförslaget återfinns i avsnitt 7. Nämndernas redogörelser är i huvudsak disponerade på ett enhetligt sätt under följande rubriker:

- Syfte
- Strategier
- Mål
- Nyckeltal
- Verksamhetsförändringar
- Uppföljning och utvärdering
- Budget

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta att:

1. fastställa utdebiteringen för 2009 till 19,48 per skattekrona
2. fastställa kommungemensamma mål i avsnitt 6
3. fastställa mål som föreslås för nämndernas verksamheter i avsnitt 7
4. fastställa driftbudget för 2009 enligt bilagorna 1 och 2
5. fastställa investeringsbudget för 2009 enligt bilaga 3
6. fastställa resultaträkning, finansieringsanalys och balansräkning för 2009 enligt bilagorna 4 och 5
7. godkänna att nämnder och styrelser under budgetåret får besluta om smärre omfördelningar mellan sina anslag om det krävs för att inte överskrida sin samlade budget eller för att förbättra måluppfyllelsen
8. godkänna förslaget till KEMP för perioden 2009–2011

2. Vision

"Vision är önskvärt framtida tillstånd som inte är tidsatt för att mätas vid viss tidpunkt"

Som grund för kommunens gemensamma arbete idag och för framtiden ligger en vision, det vill säga en idé och inriktning om vad vi vill med vår kommun och vad vi vill stå för i vår omgivning. Visionen ska vara en inspirationskälla och ledstjärna för oss alla i allt vi gör – både idag och imorgon. Det krävs att var och en är bärare av de idéer och värderingar, som leder till rätt handlande.

Det här är Tyresö kommuns vision:

*Trygga Trivsamma Tyresö
– allas vårt ansvar*

3. Grundläggande förhållningssätt

I vårt arbete inom alla verksamhetsområden och i alla kontakter med medborgarna ska ett gemensamt grundläggande förhållningssätt gälla.

Det sammanfattas som följer:

- ❖ Vi visar tolerans och respekt för den enskilde individen och alla människors lika värde.
- ❖ Vi söker skapa ett samhälle där beslut så långt som möjligt fattas av eller nära människorna själva.
- ❖ Vi erbjuder olika alternativ för att ge medborgarna ökad valfrihet.
- ❖ Vi har ett uttalat medborgarperspektiv med stor servicekänsla och lyhördhet gentemot enskilda invånare – både som myndighet och serviceorganisation.

Detta innebär att vi tror på tyresöbornas inneboende kraft, förmåga och vilja att göra egna val och ta ansvar för sina liv. Vi har en roll att både uppmuntra till och kräva eget ansvar och att stödja där så behövs. Vi stimulerar en utveckling där alla i Tyresö känner ett gemensamt ansvar för en trygg och trivsamt kommun.

Vi arbetar för ökad jämställdhet. Vi ser positivt på olikheter och söker ta vara på allas kompetens. Vi ser också positivt på frivilliga aktörer.

Vi arbetar kontinuerligt med att förbättra verksamheten, vi löser problem och vi tar medborgarnas synpunkter och klagomål på allvar. Ett korrekt och vänligt bemötande underlättar vårt arbete och skapar förtroende.

4. Strategiska utvecklingsområden

Följande tre utvecklingsområden är de gemensamma uppdrag vi i kommunen ska medverka till att genomföra genom åtaganden inom respektive ansvarsområde.

God boendemiljö och livskvalitet

"Tyresö ska vara den mest attraktiva bostadsorten för alla åldrar på Södertörn."

Det innebär bostäder med hög kvalitet med tillgång till god service i alla kommundelar. Med en utvecklad service i den egna bostaden underlättas möjligheterna att bo kvar längre när man är gammal och/eller handikappad.

Det innebär vidare att vi verkar för en långsiktigt hållbar ekologisk utveckling. Vi bevarar och vårdar kommunens "gröna" karaktär med närhet till skog, sjöar och hav. Möjligheter till rekreation och tillgång till fritidsaktiviteter, både idrott och kultur, är andra viktiga faktorer.

"Tyresöborna ska känna sig trygga dygnet runt – överallt."

Att känna sig trygg är en del av livskvaliteten. Därför arbetar vi förebyggande på många olika sätt inom både skolan, socialtjänsten och stadsplanering. Åtgärder för att minska samhällets sårbarhet samt förebygga olyckor och brott är en självklar och naturlig del i det dagliga arbetet.

Kvalitet och service

"Tyresö kommun i medborgarnas tjänst."

Vi har ett medborgarperspektiv i allt vårt arbete och i alla kontakter med medborgarna. Det innebär att vi informerar på ett enkelt och tydligt sätt och motiverar våra beslut. Vi ger den enskilde ett korrekt bemötande och vi lyssnar. Vi arbetar för största möjliga insyn och delaktighet.

Vi arbetar med ständig kvalitetsutveckling, utvärdering och uppföljning. Vi har kvalitetsgarantier för medborgarna och en fungerande klagomålshantering.

"Tyresö kommun – en arbetsplats för utveckling."

Det innebär att vi som arbetsgivare står för ett tydligt ledarskap som ger alla anställda möjlighet att med engagemang, delaktighet och inflytande utveckla kvalitet och service i verksamheten. Vi ska erbjuda goda arbetsvillkor i en kreativ och positiv arbetsmiljö.

"I Tyresö ska det lokala näringslivet och kommunen ha ett stort förtroende för varandra."

Företagen ska i sina kontakter med kommunen mötas av serviceinriktad personal samt få en smidig hantering av sina ärenden. Detta gäller särskilt personalen på de förvaltningar som ofta möter företagen. Tyresö kommun ska bli en serviceinriktad organisation med den klara målsättningen att företagen ska uppleva kommunens myndighetsutövning som positiv.

God ekonomisk hushållning

"Tyresö kommun ska ha en ekonomi i balans."

En god ekonomisk hushållning innebär dels att tillgängliga ekonomiska medel utnyttjas ändamålsenligt och sparsamt inom alla verksamheter, dels att de ekonomiska resultaten ska vara tillräckligt starka för att långsiktigt kunna ge en god kommunal service.

Positiva resultat ska uppnås. Kommunalskatten hålls oförändrad eller sänks.

5. Omvärldsanalys

Befolkning och bostäder

I början av 1940-talet bodde knappt 2000 personer i Tyresö. Tjugo år senare hade befolkningen ökat till drygt 6000 personer. Den stora inflyttningen skedde på 1960-talet, då befolkningen femdubblades på tio år. Under de senaste tio åren har befolkningen ökat med drygt 4000 invånare och under 2003 passerade Tyresös befolkning 40000 invånare. Fram till år 2010 beräknas antalet invånare öka från 42000 invånare 2007 till 43800 invånare 2010 och till år 2015 beräknas befolkningen ha ökat till 45300 invånare. Befolkningsökningen sker främst i den östra kommundelen.

Enligt en prognos som Landstingsförbundet gjort beräknas storstadsområdena öka sin befolkning med mellan 5 och 10 procent i Göteborg och Malmö samt med cirka 30 procent för Stockholm fram till år 2030. För övriga län räknar Landstingsförbundet med en tillbakagång på 15-30 procent. På många orter kan det bli brist på arbetskraft. I storstäderna med en ung befolkning ökar befolkning även utan inflyttning.

I regionplanen för Stockholms län utgår man ifrån att tillväxten i den lokala arbetsmarknaden under de kommande 30 åren i första hand sker genom förtätning. Den planerade satsningen på tågtrafiken i Mälardalen, framförallt Citybanan, ökar dock tillgängligheten och kommer sannolikt att medföra att arbetsmarknadsregionen växer även geografiskt. I en prognos för befolkningen fram till år 2030 räknar vi med att befolkningen skall uppgå till 50000 invånare. Under de kommande decennierna kommer en normalisering av befolkningen att ske genom en snabb ökning av antalet äldre.

Enligt befolkningsprognosen kommer antalet förskolebarn ligga kvar på ungefär nuvarande nivå. Antalet elever på grundskolenivå minskar något de närmaste åren varefter antalet elever åter ökar. Antalet barn på låg och mellanstadiet kommer att öka medan antalet elever på högstadiet minskar. Ungdomarna 16-18 år kommer att öka från dagens 2000 elever till drygt 2100 år 2010 för att därefter minska till 1700 år 2015. Stockholms län befinner sig nu på toppen av en demografisk puckel bland 16-åringar. Utbildningsefterfrågan har klarats av, genom stark expansion av platser i äldre skolor och en extremt kraftig nyetablering av frigymnasier. Över 160 gymnasieskolor finns nu i länet.

Antalet äldre i Tyresö såväl över 65 år som över 80 år kommer att öka. Den förvärvsarbetande gruppen, 19-64 åringarna, kommer att öka med 1500 personer fram till år 2015.

Idag har cirka 20 procent av befolkningen i Sverige utländsk bakgrund. År 2015 räknar man med att andelen ökat till cirka 25 procent. De kommande tre åren väntas upp emot 20 000 flyktingar från Irak komma till Sverige. Sverige är idag det land inom EU som tar emot flest irakiska flyktingar. Tyresö Kommun har från och med 2008 ett antalslöst avtal med migrationsverket, tidigare togs 30 flyktingar emot per år. För en hållbar utveckling gäller det att skapa ett samhälle för alla.

Ett nytt regelverk för anhörighetsinvandring utarbetas. Bland annat pågår en utredning om försörjningskrav. Alla EU-länder kräver att flyktingar ska kunna försörja sina anknytningar innan de får komma till Sverige, det förväntas träda i kraft 1 januari 2009. Tillstånden till Irakier har minskat från tidigare 93 % till 43% i januari i år, dels pga vissa ändringar med ansökningsförfarandet. Därtill kommer ett nytt avtal med Irak om återsändandet av flyktingar, som innebär att utvisningen inte kommer att vara frivillig.

Tyresö har cirka 16 000 bostäder i alla boendeformer. Mer än hälften av invånarna bor i småhus. Efterfrågan på bostäder är hög och det finns inga outhyrda lägenheter.

Bostadsbyggandet ligger de närmaste åren på cirka 250 lägenheter om året fördelat på samtliga kommundelar. En stor del av Tyresös yta är naturmark och skyddad som naturreservat och nationalpark, vilket innebär att den mark som är tillgänglig för bl a bostadsbyggande är mycket begränsad.

Kommunen räknar med en framtida maximal utbyggnad på runt 200 bostäder årligen under 15 år, det vill säga 3 000 bostäder totalt. Området Tyresö Strand förtätas fortfarande och Brevikshalvön samt Solberga, Bergholm och Raksta kommer att detaljplaneras i framtiden. Fritidshus omvandlas där till permanentboende. Detta medför ett ökat behov av kommunal service och investeringar i såväl vatten och avlopp som gator och vägar.

Många av de tyresöbor som bor i småhus kommer i allt högre utsträckning att söka sig till centralt belägna tillgänglighetsanpassade lägenheter.

Det både har byggts och kommer att byggas ett stort antal välbelägna flerbostadshus-lägenheter i kommunens tre centrumområden. De flesta av de nya nya lägenheterna kommer givetvis att byggas i Tyresö centrum i samband med den pågående omvandlingen och förnyelsen av centrumområdet. Det är i det sammanhanget viktigt att även befintliga flerbostadshusområden genom t ex ombyggnader anpassas och blir mer tillgängliga, vilket skulle underlätta för äldre att bo kvar.

Genom att befolkningen blir äldre behövs olika former av anpassade bostäder för målgruppen. Bostäder och tillgängligheten i det ordinarie bostadsbeståndet behöver anpassas. Seniorbostäder och mellanboendeformer, till exempel trygghetsbostäder, behövs för äldre som inte längre vill eller kan bo i den ordinarie bostaden. Särskilt boende (vård- och omsorgsboende) behövs för äldre som behöver omfattande omvårdnadsinsatser.

Arbetsmarknad

Tyresö är en del av Stockholm-Mälardalsregionen. Sju av tio tyresöbor pendlar till Stockholm eller andra kommuner i länet. Goda kommunikationer är en förutsättning för att kunna utnyttja den gemensamma arbetsmarknaden. Avståndet till city är bara ca 15 kilometer. Busstrafiken är väl utbyggd och det finns direktbussar mellan Tyresö och city eller Gullmarsplan (vid Globen).

Kommunen är Tyresös största arbetsgivare. I övrigt finns arbete inom servicenäringarna och en livlig småföretagsamhet. Kommunen är i hög grad beroende av att de familjer som flyttar till Tyresö kan hitta arbete inom rimliga pendlingsavstånd samt bra kommunikationer och en väl fungerande kollektivtrafik.

Tyresö har brist på mark för arbetsplatser och samarbetar därför med grannkommunerna när det gäller att erbjuda nya företag byggbar industrimark för etablering eller expansion.

Det finns dock vissa svagheter i Stockholmsregionen som kan undergräva dess konkurrenskraft. Det gäller brist på nya högtillväxtföretag, svagheter på arbetsmarknaden särskilt när det gäller integration av invandrare, bostadsbrist och ett transportnät som inte har byggts ut i takt med regionens tillväxt. På Södertörn har det inte funnits någon större tradition att gå vidare till högskolan. Jämfört med övriga länet går en lägre andel av ungdomarna på Södertörn vidare till högskolan.

Stockholm business alliance genomförde en undersökning där företagare fick svara på hur de upplever kommunens service. Tyresö fick sammantaget ett ganska gott betyg och hamnade på delad sjätteplats av 43 deltagande kommuner. Tyresö fick högt betyg inom området miljötillsyn.

Efterfrågan på arbetskraft har ökat kraftigt det senaste året, och både antalet lediga jobb och antalet sysselsatta har ökat. Arbetsgivarna i Stockholms län är positiva inför framtiden, även om man har sänkt sina förväntningar något jämfört med tidigare rekordnivåer. Fram till tredje kvartalet 2008 förväntas sysselsättningen i länet öka med cirka 17 000 personer, eller 1,7 procent. Samtidigt fortsätter arbetsgivare att uppleva en ökad brist på arbetskraft.

Rekryteringsproblemen fortsätter att stiga, men det finns skillnader mellan olika yrken. Svårigheterna ökar inom teknik- och datayrken, men även inom en del yrken inom den privata tjänstesektorn, inom transport och revision och yrken med högskolekrav inom den offentliga tjänstesektorn. Bristen på arbetskraft ökar inte längre inom industri- och byggnadsyrkena, men ännu är bristen störst inom just byggyrkena och specialistyrken inom industrin.

Situationen är dock fortsatt svår för arbetssökande som ännu inte fått förankring på arbetsmarknaden. Det är främst lågutbildade ungdomar, utomeuropeiskt födda personer utan högskoleutbildning och funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga.

Högonkonjunkturer har inneburit att antalet hushåll som behöver försörjningsstöd har minskat under det senaste året. Försörjningsstödet är främst beroende av arbetsmarknad och olika ersättningssystem, samt de åtgärder som kommunen själv vidtar för att erbjuda arbete i stället för bidrag.

Hållbar utveckling och miljöprogram

Miljö- och energifrågor står högt på dagordningen, globalt och lokalt. Vid Europeiska rådets toppmöte i Bryssel i mars 2007 enades EU:s stats- och regeringschefer om klimatmål:

- Utsläppen av växthusgaser ska minskas med 20 % till år 2020 - vid en internationell överenskommelse åtar sig EU att höja målet till 30 %. Sverige ska sätta ett nationellt mål som anger vårt bidrag inom en global och övergripande klimatöverenskommelse. Det ska motsvara Sveriges åtagande inom ramen för en utsläppsminskning på 30 procent inom EU. Enligt beredningens beräkningar motsvarar detta en utsläppsminskning på ca 35 procent, och ett genomförande av hela Beredningens handlingsplan skulle ge ytterligare ca 3 procentenheter i utsläppsminskningar. Beräkningen innehåller ännu osäkra antaganden som bör prövas i beredningsarbetet inför regeringens klimatproposition.
- År 2020 ska 20 % av EU:s energikonsumtion komma från förnyelsebara källor och andelen biodrivmedel vara 10 procent. Mål om 20 % energieffektivisering till år 2020.

Sverige har 16 miljömål. Kommunerna har flera betydelsefulla uppgifter i arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålen genom sitt myndighetsarbete, sitt ansvar för samhällsplanering och genom åtgärder i sin egen verksamhet. Dessa verksamhetsområden är t.ex. i infrastrukturplanering och utveckling av trafiksystem, utveckling och bevarande av grönområden, energi- och vattenförsörjning, fastighets- och bostadsutveckling samt skydd och vård av vårt kulturarv.

Den snabba ökningen av halten växthusgaser måste stabiliseras och sänkas till en nivå som minskar risk för skadliga effekter på natur och människa. Den viktigaste växthusgasen som skapas genom mänskliga aktiviteter är koldioxid. De globala miljöutmaningarna, i synnerhet klimatförändringarna, kräver stora insatser och nytänkande.

Hotet mot vårt klimat är en av vår tids största utmaningar. Det svenska klimatarbetet bedrivs på flera nivåer. Dels på nationell och regional nivå i Sverige, dels inom EU och dels globalt. Svensk klimatpolitik har under senare år utvecklats mot en starkare EU-integration och ett djupare internationellt samarbete. Regeringen menar att Sverige ska vara ett föregångsland när det gäller att reducera utsläppen av växthusgaser och arbeta aktivt för att påverka andra länder att höja ambitionsnivån.

Sverige ska sätta ett nationellt mål som anger vårt bidrag inom en global och övergripande klimatöverenskommelse. Det ska motsvara Sveriges åtagande inom ramen för en utsläppsminskning på 30 procent inom EU. Enligt beredningens beräkningar motsvarar detta en utsläppsminskning på ca 35 procent, och ett genomförande av hela Beredningens handlingsplan skulle ge ytterligare ca 3 procentenheter i utsläppsminskningar. Beräkningen innehåller ännu osäkra antaganden som bör prövas i beredningsarbetet inför regeringens klimatproposition. Dessa mål har 1990:års utsläppsmängder som utgångspunkt.

Klimatförändringar innebär två utmaningar. För det första gäller det att minska utsläppen av växthusgaser för att förhindra ytterligare påverkan. För det andra måste regionerna anpassa sig till de förändringar som kommer att ske framöver. Planeringen av regioner, städer och samhällen är avgörande för att anpassa sig till de förändringar som kommer att ske.

En särskilt stor utmaning är transporterna. Mellan 1990 och 2003 ökade volymen av persontransporter i EU:s medlemsländer med 20 procent. Flygtransporterna ökade med 96 procent och var därmed det transportslag som ökade mest under perioden. Transporterna ligger bakom 21 procent av de totala utsläppen av växthusgaser i EU (exklusive internationellt flyg och sjötransporter). Vägtransporterna står för 93 procent av de totala utsläppen från transportsektorn. Den fortsatta inflyttningen i Tyresö innebär att trafikmängderna kommer att öka liksom de negativa effekterna så som buller, avgaser, trängsel och trafikolyckor.

Politiska beslut på riksnivå

I regeringens arbete kring grundskolans styrdokument ligger fokus på kunskap och likvärdig bedömning. Redan hösten 2008 kommer eventuellt regelverket kring skriftliga omdömen att ändras, och Skolverket arbetar nu med att ta fram nationella mål och prov i skolår 3. På sikt har regeringen aviserat såväl betyg från skolår 6 som nationella prov i samtliga teoretiska ämnen.

Då kommunerna får rätt att införa kommunalt vårdnadsbidrag från och med juli 2008, påverkas Tyresös nuvarande modell med möjlighet att vara dagbarnvårdare åt eget barn. Hur efterfrågan på barnomsorg påverkas av ett vårdnadsbidrag är svårt att förutse.

Förslaget till ny yrkeshögskola har varit ute på remiss. Förslaget innebar att all kortare eftergymnasial yrkesutbildning ska samordnas under yrkeshögskolan. Beslut kommer att tas i början av 2009, med planerad start 1 juli 2009. Ett samarbete har startats mellan södertörns-kommunerna med syfte att verka för yrkesutbildningar mot branscher i regionen med förväntade arbetskraftsbehov.

Höstens budgetproposition innehåller ett paket som syftar till att utöka och uppvärdera svensk yrkesutbildning. Totalt föreslås att 1,8 miljarder kronor satsas under tre år. Förslaget innehåller tre delar:

- att utvidga försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning,
- att stimulera kommunerna att anordna gymnasiala yrkesutbildningar inom komvux (kallat Yrkesvux)
- att tillföra medel för att skapa nya platser inom yrkeshögskolan

För att bättre ta tillvara yrkeskunskaper hos det ökande antalet invandrare och flyktingar har flera "SFX-spår" (SFI med inriktning på yrkeskompetens) inrättats i stockholmsområdet.

LSS-kommittén har presenterat ett slutbetänkande som är ute på remiss till början av 2009. Antas förslagen innebär det stora konsekvenser för verksamhetsområdet, särskilt inom personlig assistans. Ny lagstiftning beräknas träda i kraft tidigast under 2010. Eventuellt införs en ny ersättningsmodell för personlig assistans under 2009. Budgetkonsekvenser kan inte beräknas ännu.

Riksdagens beslut om skattelättnad för hushållsnära tjänster kan minska efterfrågan på hemtjänst ifall personer som behöver servicetjänster väljer att köpa dessa tjänster privat i stället för att söka det som bistånd enligt socialtjänstlagen.

Äldreboendedelegationen ska analysera och föreslå åtgärder för att stimulera utveckling av personer med omfattande omvårdnadsbehov och för personer med behov av trygghet och gemenskap i första hand. Ett delbetänkande om trygghetsbostäder är lämnad. Slutredovisning av delegationens arbete ska ske senast den 31 december 2008.

Betänkandet från Frittvalutredningen har överlämnats till regeringen den 29 februari 2008. Utredaren föreslår att en ny lag, lag om valfrihetssystem LOV, införs. Lagen är avsedd som frivilligt verktyg för kommuner som vill överlåta valet av utförare av vård- och omsorgstjänster till brukaren. LOV är ett alternativ till lagen om offentlig upphandling LOU när det gäller bland annat handikapp- och äldreomsorg.

Värdighetsutredningen föreslår bland annat att en ny bestämmelse om en nationell värdegrund ska införas i socialtjänsten. Utifrån denna grund ska lokala garantier införas och tillämpas av både kommunala och privata utförare. Förslaget är på remiss till den 31 oktober 2008.

Inom individ- och familjeomsorgen träder ett antal lagändringar i kraft från april 2008 vad gäller regler om skydd och stöd för barn och unga. Det handlar bland annat om barns rätt till relevant information, socialtjänstens skyldighet att upprätta individuella planer samt förtydliganden om socialnämndens ansvar i flera fall.

En utredning om yrkeskrav och kompetens inom vården och omsorgen om äldre pågår. Betänkandet ska lämnas sista november 2008.

Valfrihet

Tillsynsmyndigheter har ökat kraven på uppgifter som kommunerna ska lämna för nationella utvärderingar och jämförelser. Individbaserade statistikuppgifter kommer att behöva lämnas i större utsträckning framlå, vilket medför ännu högre krav på dokumentation och administration. Öppna jämförelser inom äldreomsorgen, som kom ut första gången 2007, är ett exempel på nationella jämförelser.

Under de senaste åren har allt fler verksamheter i enskild regi skapats, såväl i Tyresö som i riket, och konkurrensavsättning av kommunala verksamheter blir vanligare. I takt med att medborgarnas valmöjligheter ökar, ökar även deras förväntningar på tillgänglig information, samt redovisningar av kvalitetsmått och resultat som grund för ett genomtänkt val, vilket i sin tur ökar arbetsbelastningen på kommunen.

Valfriheten medför att kommunen har ett ansvar för att utveckla former för kommunikation med övriga huvudmän och kunna informera medborgarna om samtliga verksamheter som finns att tillgå. Å andra sidan kvarstår kommunens ansvar för exempelvis barnomsorgsgaranti och rätt till plats i grundskola.

Det nya regionsamarbetet inom gymnasieskolan innebär att eleverna i skolår 9 söker till kommunala gymnasier i de flesta stockholmskommuner på lika villkor. Eleverna kommer därigenom att ha ännu fler gymnasieutbildningar att välja på än tidigare, vilket ökar kraven på grundskolornas studie- och yrkesvägledning.

Under intagningen till 2007 märktes en överkapacitet av elevplatser inom de teoretiska programmen. En redan påtaglig konkurrens om eleverna, skärps ytterligare de kommande 10 åren. Konkurrensen blir tuffast för skolor som enbart erbjuder samhällsprogrammet och naturvetarprogrammet. Fortfarande sker nyetablering av frigymnasier i länet.

Lagändringen som möjliggör IV-program på friskolor har medfört en ökande marknad, som kan ha betydelse när elevunderlaget går ner. Några friskolor vänder sig till särskilda elevgrupper med behov av speciellt stöd. Behovet av kompetens inom marknadsföring kommer att öka för skolor som inte genom sitt läge eller rykte har kommande elevtillströmning tryggad.

Konjunkturen kan påverka elevintresset för program som i nuläget är mycket efterfrågade. Byggbranschen anses av nationalekonomer vara mest konjunkturkänslig. En lågkonjunktur medför att färre vill gå Byggprogrammet, och även Elprogrammet. Under lågkonjunkturen på nittiotalet hade Tyresö gymnasium färre än 30 sökande sammantaget till Bygg- och Elprogrammet jämfört med i dagsläget långt över 100 förstahandsökande.

Medborgaren i fokus

Tyresö deltog i en medborgarundersökning våren 2007. Tyresö hade bättre resultat inom samtliga områden vid en jämförelse med övriga deltagande kommuner. 80% av medborgarna kunde rekommendera Tyresö som kommun. Nästan lika höga betyg fick områden som miljö och fritid. Lägst betyg fick arbetsmöjligheter, bostäder och trygghet.

Även då den kommunala verksamheten jämfördes låg Tyresö över snittet. Högst betyg av medborgarna fick räddningstjänst, idrotten på fritiden samt vatten och avlopp. Lägst betyg fick stöd till utsatta personer och äldreomsorg. Nyinflyttade var mer positiva i undersökningen än övriga.

Vid en jämförelse med Södertörns kommunerna fick Tyresö det sammanlagt högsta betyget.

Många föräldrar ansöker idag om dispens från kommunens begränsning till 15 timmars barnomsorg per vecka vid föräldraledighet eller arbetslöshet. Det är ett exempel på att medborgarna har höga förväntningar på kommunens service. Man förväntar sig exempelvis att barnomsorg ska finnas tillgänglig för att stimulera barnens utveckling även då en förälder är arbetslös eller föräldraledig.

Medborgarna önskar och förväntar sig att den service man har rätt till ska finnas till hands, inte bara inom kommunen, utan i det område där man bor. Exempelvis inom skola och barnomsorg är detta en utmaning för Tyresö, då skolor och förskolor idag finns i tillräcklig omfattning för att alla barn/elever ska beredas plats, men inte alltid i direkt anslutning till familjens bostad.

Kraven från medborgarna ökar också beträffande information och kommunikation utanför kontorstiden.

Biblioteken befinner sig i en förändringsfas, både som en följd av teknikutveckling och samhällsförändring. Det gamla lånebiblioteket har utvecklats till ett kunskaps- och upplevelsecentrum, som erbjuder medborgarna rika möjligheter att ta del av det som händer inom media, kultur och information. Utvecklingen med ny teknik, självbetjäning via webb och efterfrågan på nya medieformer kommer att fortsätta.

Trygghet

Enligt SCB:s medborgarundersökning våren 2007 ligger Tyresö kommun i nivå med övriga kommuner i landet när det gäller trygghet. Jämfört med södertörnskommunerna ligger kommunen något över genomsnittet.

I Tyresö kommun har trygghetsfrågorna enligt undersökningen låg prioritet bland medborgarna, lägre än i övriga landet och lägst bland södertörnskommunerna.

Kommunen har idag ett ansvar för att samordna olika aktörer i planerings- och förberedelsearbetet för att kunna hantera kriser, (geografiskt områdesansvar). Behovet av en fungerande organisation för säkerhets och beredskapsarbetet har därmed ökat. Arbetet ska bygga på ett underifrånperspektiv, d.v.s. utgångspunkten är de åtgärder som vidtas under normal verksamhet varefter kompletterande åtgärder vidtas för beredskap mot svåra påfrestningar i samhället.

Antalet anmälda brott till och med 2008-08-31 är i nivå med 2007.

Till och med 2008-08-31 minskar antalet cykelstölder men snatteri i butik, mopedstölder och bostadsinbrott ökar. I synnerhet inbrott i lägenhet.

Anmälda våldsbrott ökar 2008. Synnerhet vad det gäller våld utomhus. Arbeta pågår med serveringstillstånd, Kronobergsmodellen mm för att få bukt med den negativa utvecklingen.

Det som är viktigt att poängtera när det gäller våldsbrott är att mörkertalet ofta är väldigt stort

De brott som anmäldes oftast år 2007 är följande:

▪ Stöld ur/från motorfordon 618 brott	minskar 2008 (tendens 2008-09)
▪ Skadegörelse på motorfordon 222 brott	minskar 2008 (tendens 2008-09)
▪ Narkotikabrott, brukande 192 brott	minskar 2008 (tendens 2008-09)*
▪ Stöld/snatteri i butik 179 brott	nivå med 2007 (tendens 2008-09)
▪ Cykelstöld 163 brott	minskar (tendens 2008-09)

*speglar polisens insatser ej faktisk frekvens

Ju fler människor som vistas inom ett geografiskt område, oavsett om de bor eller arbetar där, desto fler brott inträffar det och anmäls. Med detta som utgångspunkt så är det föga förvånande att följande basområden ligger i topp i Tyresö kommun när det handlar om anmälda brott t o m 080831: Tyresö strand, västra Trollbäcken, Granängsringen, Tyresö centrum, östra Bollmora.

Trafikolyckorna ökar 2008. Främsta kategorin såhär långt avser olyckor med personskador och s k övrigt (plåtskador och singelolyckor utan personskador).

Folkhälsa

I Folkhälsorapport 2007 för Stockholms län ligger Tyresö kommun i "mittfåran", runt 24 plats bland 42 kommuner och stadsdelar. Jämfört med länsgenomsnittet har Tyresö

- ett högre mått av intensiv alkoholkonsumtion hos män 18-84 år
- en högre grad av övervikt (BMI>25) hos kvinnor 18-84 år
- en högre grad av fysisk inaktivitet hos män och kvinnor 30-64 år.

Regeringens Folkhälsoproposition poängterar tre viktiga områden:

- uppmuntra föräldrautbildningar
- minska självmorden
- fysisk aktivitet och goda matvanor

Folkhälsan påverkas negativt genom trenden till alltmer stillasittande livsstil hos barn och vuxna. Nationella data om barns vikt och längd visar i olika studier att 15–20 procent av barnen är överviktiga, varav 2–8 procent är feta. Under läsåret 2005-2006 gjordes en sammanställning över Iso-BMI hos alla 550 elever inskrivna i årskurs 4. Av dessa hade 18 % (98 elever) antingen fetma (16) eller övervikt (82).

Målet att minska alkoholkonsumtionen bland ungdomar med 5% är inte uppnått.. Mätningarna som gjordes år 2007 är inte helt tillförlitliga eftersom svarsfrekvensen var låg i årskurs nio. Alkoholkonsumtionen går dock ned bland ungdomar. Färre ungdomar dricker och debutåldern går uppåt i åldrarna. Undersökningen visar dock att de som konsumerar alkohol dricker mera. En annan tendens är att flickor dricker mera och närmar sig pojkarnas konsumtionsnivå. Detta är en tendens för hela landet.

Vi vet av forskning på området att föräldrars attityder till ungdomsdrickande påverkar ungdomarnas faktiska drickande, liksom tillgången på alkohol. Kan föräldrar bibehålla en restriktiv attityd även när ungdomarna når upp i tonåren, kommer ungdomarnas konsumtion minska.

Personalförhållanden

Med anledning av de stora pensionsavgångar som förväntas framöver i kombination med utbyggnad så kommer rekryteringsbehovet av lärare och förskollärare att vara mycket stort. Inom förskolan finns redan i dag stora behov att rekrytera förskollärare. Det råder brist på utbildade gymnasielärare inom flera ämnesområden, främst gäller det yrkeslärare men även lärare inom det praktiskt- estetiska ämnesområdet. Problemet förvärras av att rekryteringar till grundutbildning för yrkeslärare fortfarande är liten, samtidigt som pensionsavgångarna är stora.

Tyresö kommun har, i likhet med många andra arbetsplatser, en hög sjukfrånvaro. Sjukfrånvaron uppgick under 2007 till 7,3 procent av avtalad arbetstid, vilket innebär en minskning med 0,8 procentenheter jämfört med 2006. Förbättringar av sjuktagen har skett inom gymnasium samt för- och grundskola.

Om fler verksamheter genomförs i annan regi kan detta successivt medföra viss övertalighet.

Verksamhetslokaler och anläggningar

Kommunen har många lokaler från 1960- och 1970-talet som är i stort behov av upprustning. Behovet av inre underhåll är stort.

Inom de traditionella idrotterna finns önskemål om långt fler tider i anläggningarna än vad som kan tillgodoses. Behovet av upprustning och renovering av äldre anläggningar är stort. I samband med ombyggnationen av centrum finns förslag om en stor satsning på idrottsverksamheten i kommunen. En ny simhall står högt på dagordningen.

6. Kommungemensamma mål

Syfte

Arbetet med att uppfylla målen nedan ska bidra till att göra Tyresö kommun till en av de tre mest attraktiva bostadsorterna för alla åldrar i Tyresö kommun.

Strategi

Tyresö kommun har utsett dessa områden som kommungemensamma.

1. Trygg kommun, säkerhet/beredskap/krishantering
2. Miljö, naturvård och hållbar utveckling
3. Brottp- och drogförebyggande arbete
4. Folkhälsa
5. Tillgänglighet
6. Integration

Alla förvaltningar behöver bidra så att de kommungemensamma målen ska uppnås. För att tydliggöra vem som har huvudansvaret anges detta för varje åtagande. Alla åtagande är förankrade hos respektive förvaltning.

Mål: Förebygga och minska effekterna vid olyckor och kriser

Åtaganden

Övningar genomförs årligen enligt plan (Lag om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap)

Risk och sårbarhetsanalyser görs och uppdateras

Teknisk försörjningsplan uppdateras

Ta fram en oljeskyddsplan för kommunen/regionen

Enligt lagen om skydd mot olyckor ska kommunen ha en beredskapsplan för krishantering.

Kustkommuner ska i sin plan även upprätta en plan för arbetet vid ett eventuellt oljeutsläpp till havs. Ansvarsfördelning, rutiner och organisation ska ingå i planen.

Ansvar

Kommunstyrelsen
(Säkerhetsenheten)

Kommunstyrelsen,
Säkerhetsenheten

Kommunstyrelsen,
Tekniska kontoret

Kommunstyrelsen:
Tekniska kontoret,
Södertörns miljö- och
hälsoskyddsförbund samt
säkerhetsenheten
Flera samverkande
aktörer:
räddningstjänsten.

MÅL: Tyresö kommun ska erbjuda en god miljö och rik natur

Åtaganden

Åtgärder enligt klimat och energistrategin ska genomföras

Vidta åtgärder för att minska pappersförbrukningen inom alla förvaltningar
Planera och utföra fortsatt utbyggnad av kommunens gång- och cykelnät.

Ansvar

Kommunstyrelsen:
Tekniska kontoret,
stadsbyggnadskontoret
Samtliga nämnder

Kommunstyrelsen:
Tekniska kontoret,
stadsbyggnadskontoret

Arbeta fram rutiner för hur kommunen skall beakta miljön i upphandlingar
Samarbetsprojekt kring hållbar dricksvattenförsörjning mellan kommuner och statliga myndigheter runt Östersjön som förväntas starta 2009 med delfinansiering från EU:s fonder.

Kommunstyrelsen:
upphandlingsenheten
Kommunstyrelsen,
Tekniska kontoret

Mål: Den upplevda tryggheten hos allmänheten ska ha ökat med 5 procent 2009 jämfört med 2007. (Alla som vistas i Tyresö kommun ska känna sig trygga och säkra i kommunen under dygnets alla timmar. Första steget i detta arbete är att skjuta upp alkohol- och tobaksdebuten, minska berusningsdrickandet och sträva mot en narkotikafri kommun.)

Åtaganden

Genom kartläggningar och mätningar som t ex drogenkäten och Trygghetsvandringar identifiera problem och därefter föreslå lösningar.
Säkerställa och utöka personalens kompetens inom ÖPP (Örebro Preventions Program)

Ansvar

Kommunstyrelsen,
Säkerhetsenheten

Barn- och utbildningsnämnden samt gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden
Barn- och utbildningsnämnden samt gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden
Barn- och utbildningsnämnden

Sprida information till personal och föräldrar för att öka kunskap om metoder och händelser rörande brott och droger bland barn/ungdomar

Utvärdera föräldrautb inom COPE genom att erbjuda metoden även till tonårsföräldrar. (Vetenskapligt beprövad metod för att stärka föräldrars självkänsla och minska deras stress).
I samverkan med polisen ge snabb reaktion på ungdomar som dricker alkohol

Socialnämnden

Mål :Tyresö kommun ska genom planering och åtgärder stödja individens egna möjligheter och förutsättningar att själv ta ansvar för sin hälsa.

Åtaganden område Goda matvanor

Utbildning om mat- och rörelsevanor för personal inom äldre- och handikappomsorgen för att kunna ge adekvat stöd till brukarna
Information om mat och rörelsevanor för medborgarna i kommunen

Ansvar

Socialnämnden med stöd av folkhälsoplaneraren
Kommunstyrelsen,
Folkhälsoplaneraren

Åtaganden område Fysisk aktivitet

Alla grundskolor ska informera och presentera material om Vandrande skolbussar inför skolstart i förskoleklass.
Skolorna ska verka för att andelen godkända i ämnet idrott och hälsa ökar.

Ansvar

Barn- och utbildningsnämnden

Barn- och utbildningsnämnden samt gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

Mål: Alla invånare i Tyresö kommun ska kunna ta del av samhällets service och utbud på likvärdiga villkor

Åtaganden

Deltagande i treårigt arbetsprojekt i syfte att öka möjligheten för personer i åldersgruppen 20 till 35 år med någon form av funktionsnedsättningar att komma ut på arbetsmarknaden. Utvecklingsområden för projektet kommer att vara:

- rådgivning, coachning, kartläggning och funktionsbedömning
- målgruppsanpassade utbildningar
- matchning av arbetsplatser och arbetssökande
- alternativ arbetsmarknad, till exempel arbetskooperativ

Projektet ska ske i samverkan mellan Tyresö kommun, Haninge kommun och Värmdö kommun.

Till projektet knyts även AF, SLL och

Försäkringskassan.

Genom information och utbildning till personal i kommunen öka kunskapen om bemötandet av personer med funktionsnedsättningar, särskilt personal som har en servicefunktion. Anordnande av 2 halvdagsutbildningar i samverkan med KHR

I samverkan mellan informationsenheten och KHR utarbeta ett förslag till riktlinjer för kommunal information i alternativ form, till exempel lättläst för kommunens förvaltningar.

Inrättande av halvtidstjänst vid utvecklingsförvaltningen för att i samverkan mellan föräldrar, skolpersonal och det lokala näringslivet utveckla fritidsverksamheter för barn- och ungdomar med funktionsnedsättningar.

Ansvar

Socialnämnden samt gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

Kommunstyrelsen,
Personal-kontoret
(Ingår i projekt
"bemötande i höst)

Kommunstyrelsen,
Informationsenheten
och kommunala
handikapprådet
Kultur- och
fritidsnämnden

Mål: Tyresö kommun ska vara en attraktiv kommun att bo i, en kommun där alla tillmäts lika värde och där olikheter betraktas som en resurs. Ett integrerat samhälle motverkar utanförskap, segregation, främlingsfientlighet och rasism.

Åtaganden

Utbilda personalen i mångfalds- och diskrimineringsfrågor.

För alla nyanlända vuxna utarbetas en individuell introduktionsplan. I introduktionsplanen ingår samtal med arbetsförmedlingen och fortlöpande vägledning under introduktionstiden snarast efter mottagandet.

Kvalitetssäkra organisationen kring mottagandet av nyanlända barn, svenska som andraspråk (SVA) och studiehandledning.

Ansvar

Samtliga nämnder,
personalkontoret
Gymnasie- och
arbetsmarknadsnämnden

Barn- och
utbildningsnämnden

7. Verksamhetsplaner

Kommunstyrelsen samt Byggnadsnämnden¹

Syfte

Samhällsutveckling

Kommunstyrelsen ska inom samhällsbyggnadsområdet skapa goda betingelser för boende och företagande i Tyresö.

- bidra till att göra Tyresö kommun till en trygg och trivsamt kommun
- ta fram underlag för nödvändiga strategiska beslut om kommunens framtida utveckling
- ansvara för den fysiska samhällsplaneringen i Tyresö
- ansvara för vatten och avlopp samt renhållning
- utveckla och stödja näringslivsutveckling i Tyresö kommun
- ansvara för vägnät och parkförvaltning

Service och information

Stärka medborgarnas och omvärldens bild av Tyresö kommun

- god och effektiv service till medborgarna bla via servicecenter, bygglov, överförmynderi
- ge medborgarna aktuell, lättillgänglig och korrekt information om den kommunala servicen
- gemensam ärendehantering
- måltidsservice

Styrning och ledning

Kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltning och utveckling av kommunens angelägenheter samt ha uppsikt över övriga nämnders och kommunens bolags verksamheter.

- stöd och service till politisk ledning och övriga förvaltningar
- ansvara för uppföljning av kommunens verksamheter
- genom förslag till åtgärder se till att kommunens budget är i balans
- bedriva myndighetsutövning inom överförmyndarverksamhet och tillståndsgivning för servering av alkohol
- tillhandahålla effektiva och ändamålsenliga lokaler till bästa kvalitet
- samordna kommunens försäkringar och föreslå åtgärder för att minska skadekostnaderna

---

¹ Byggnadsnämndens verksamhet bedrivs inom stadsbyggnadskontoret, som ingår i kommunstyrelseförvaltningen. Nämndens verksamhet redovisas som en integrerad del i kommunstyrelseförvaltningens verksamhet.

Strategier

Samhällsutveckling

- utveckla och förnya Tyresö centrum inklusive närliggande områden med nya kommersiella lokaler, bostäder och attraktiva mötesplatser så att det blir det självklara centrat för våra kommuninvånare.
- genomföra konkreta åtgärder inom klimat- och miljöområdet
- verka för ändrade resvanor genom utbyggnad av gång- och cykelbanor,
- minskat skjutsande av barn till förskolor och skola samt trafiksäkra skolvägar
- genomföra kommunens näringslivsstrategi

Service och information

- utveckla servicen gentemot medborgarna bl a i samverkan med servicecenter

Styrning och ledning

- samverka med andra kommuner
- anpassa rutiner etc för att passa kommunala såväl som alternativa driftsformer
- månatliga ekonomiska bokslut och prognoser
- nytt arbetssätt med investeringar
- förbättra lokalutnyttjandet i våra fastigheter
- vara aktiv med skadeförebyggande arbete i försäkringsbolaget SRF som kommunen är delägare i

Mål

"Tyresö är en av de tre mest attraktiva bostadsorterna för alla åldrar inom Stockholms län.
Åtaganden:

200 nya bostäder (varav 80 villor) och lokaler byggs per år med varierad arkitektur, hög kvalitet och med god energihushållning på såväl bostäder som utomhusmiljön

Utbyggnad av bostäder och kommersiella ytor samt projektering av stadspark vid Coop har påbörjats.

Detaljplan för ett 60-tal seniorbostäder vid Strandtorget/Maria Sofias väg har antagits.

Sjöbacken, etapp 9 och 10 i Strandområdet har antagits.

Detaljplanen och gatukostnadsutredning för etapp 7 Solberga och del av Raksta, har varit på utställning.

Detaljplanläggning och gatukostnadsutredning för etapp 8 Raksta har varit på samråd.

Flygfotografering och kartering av inre Brevik har genomförts (omvandling av Östra Tyresö)

Åtgärder enligt klimat- och energistrategin ska genomföras.

Tyresö ska vara en av Sveriges tre trafiksäkraste kommuner.

"Tyresö kommun i medborgarnas tjänst."

Åtaganden:

Flera frågeomgångar kommer att genomföras med de nybildade medborgarpanelerna.

Tyresö kommuns ska öka sitt kvalitetsindex inom projektet "Årets kvalitetskommun 2009" med minst 10 % jämfört med 2007.

Vid servicecentret ska medborgarna få direkt svar i 70 % av alla ärenden.

Vid servicecenter kommer Försäkringskassan att vara representerad i dess lokaler.

Vid servicecenter finns fem myndigheter som medborgarna kan få kontakt med via Internet.

Medverka till att utveckla fem nya e-tjänster för medborgarna.

Den totala handläggningstiden för bygglov ska minskas med 10% jämfört med 2007.

Minst 70% av bygglovssökande ska vara nöjda med handläggning och service.

Utveckla möjligheterna för förtroendevalda att nyttja ny teknik och samtidigt minska utskicken av pappersmaterial.

Ett gemensamt medborgarvänligt ärendehanteringssystem har prövats.

"Tyresö kommun -- en arbetsplats i utveckling"

Åtaganden:

Medarbetarindex – en ökning med minst 5 % 2009 jämfört med 2008

Sjukskrivningar hos personalen ska minska till 6%

"Tyresö kommun ska vara bland Sveriges 50 bästa kommuner i fråga om företagsklimat."

Åtaganden:

Tyresö kommun ska vara bland Mälardalsregionens fem bästa kommuner i fråga om myndighetsutövning i förhållande till företagare, kommer att mätas av Stockholm Business Alliance.

Utveckla ett konkret handlingsprogram runt näringslivsinsatser i samverkan med näringslivet

"Tyresö kommun ska ha en ekonomi i balans."

Åtaganden:

Vid behov ska förslag på åtgärder lämnas under året som garanterar ett resultat om minst 38 miljoner vid årsslutet.

Lägga fram minst två förslag om verksamhetsmässig samordning med andra kommuner.

Nyckeltal

	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Antal kvm i egna fastigheter	175 588	184 571	182 859
Bruttokostnad i egna fastigheter, kr/kvm	939	881	904
Energiförbrukning i egna fastigheter, kr/kvm	137	164	177
Antal kvm i inhyrda fastigheter	30 430	31 731	32 544
Bruttokostnad i inhyrda fastigheter, kr/kvm	1 336	1 395	1 460
Hushållsavfall i ton	9 400	9 500	9 700
Grovsopor i ton	7 300	7 500	7 800
Farligt avfall i ton	175	200	220
Underhållsyta gator och vägar i kvm	1 314 386	1 326 686	1 326 686
Kostnad barmarksväghållning kr/kvm	7,83	8,02	8,43
Kostnad vinterväghållning kr/kvm	9,08	9,88	10,33
Försålt vatten i tusen kbm	2 550	2 600	2 600
Inköpt vatten i tusen kbm	3 100	3 100	3 100
Avlett vatten i tusen kbm	3 900	4 000	4 000
Total sjukfrånvaro	7,2%	7,2%	6,0%
Antal löneutbetalningar /handläggare/månad	700	700	800

Verksamhetsförändringar

Miljö- och trafikenheten är en nybildad enhet. Enheten arbetar med kommunens gemensamma insatser inom områden som miljö, trafiksäkerhet och folkhälsa.

Utbudet av fritidsanläggningar förbättras kontinuerligt. Efter att ishall och konstgräsplan färdigställts på Trollbäckens IP finns två ishallar, tre 11-manna konstgräsplaner och en sju-manna konstgräsplan att tillgå i kommunen. Under 2009 kommer den nya Dalhallen att färdigställas. Dessutom kommer ombyggnaden av Nybodahallen att inledas under 2009.

Idrotts- och friluftssektionen ingår som en del i gatu-, park och fritidsenheten sedan år 2007 och är underställd dess enhetschef. Respektive föreståndare på Bollmoravallen, Trollbäckens IP och Alby Friluftsgård har ansvaret för driften av respektive anläggning och närområde.

Efter omorganisationen 2007 genomfördes ytterligare förändringar 2008, föreståndarna på Alby, Bollmoravallen och Trollbäckens IP fick utökat ansvar.

Servicecenter tar över fler uppgifter från andra förvaltningar efterhand samt öppnar sina lokaler för andra myndigheter.

En allmän medborgarpanel innehållande ca 200 personer startas 2008 och under 2009 kommer flera olika frågeomgångar att genomföras. Genom medborgarpanelen hoppas vi kunna belysa vilka frågor som medborgarna uppfattar som viktiga.

Kvalitetsgarantierna har reviderats och kompletterats. Samtidigt som Strategi- och budgetplanen för 2009 antas kommer också samtliga gällande kvalitetsgarantier att presenteras

i Kommunfullmäktige. Tyresö deltar i Sveriges Kommuner och Landstings projekt i hur man utvecklar tjänster med hjälp av medborgardialog.

Tyresö deltar i Sveriges Kommuner och Landstings projekt för att underlätta dialogen med medborgarna om hur effektivt skattemedlen används och vad man får för pengarna.

Tyresö kommer under 2008 och 2009 genomföra ett projekt "bemötande i Tyresö kommun". En verktygslåda skall tas fram, föreläsningar och seminarier för chefer och medarbetare skall genomföras och handlingsplaner skall tas fram och genomföras.

Under 2009 kommer resurser att avsättas för att driva kommunens näringslivsarbete.

Kommunkansliet har stärkts med resurser motsvarande en tjänst för att under 2009 driva arbetet med kommunens ärendehantering. Detta ska i förlängningen förbättra och förenkla medborgarnas kontakt med kommunen.

Överförmyndarverksamheten är öppen minst två timmar per dag enligt schema för att öka tillgängligheten. Samtidigt stärks överförmynderiverksamheten med 300 tkr jämfört med 2008.

Chefssupport har öppet alla dagar enligt schema för att öka tillgängligheten.

Resurser har också avsatts för att genomföra EU-vallet under 2009.

Bygglovsavdelningen tillförs resurser motsvarande en halv tjänst jämfört med tidigare.

I samband med att miljökontoren i Tyresö, Haninge och Nynäshamns kommuner har slagits samman lades Miljö- och bygglovskontoret ner 2008-04-01 och bygglovsavdelningen ingick i stället som bygglovsenhet under stadsbyggnadskontoret. Därmed har alla verksamheter som är kopplade till stadsbyggnadsprocessen samlats under samma tak på plan 5 i kommunhuset.

En fortsatt utbyggnad av VA-systemen, främst i Östra Tyresö medför ökade behov av kapacitetsförstärkningar och viss förändring i befintliga, mottagande delar av VA-nätet. På sikt kan detta innebära behov av att se över drift- och underhållsorganisationen områdesvis. Pensionsavgångarna inom verksamheten kommer att pågå de närmaste åren. Det medför en ökad konkurrens med andra kommuner och den privata marknaden om utbildad personal. Behovet av kompetenta medarbetare är stort, då de flesta frågor och arbetsuppgifter inom avfallsområdet tenderar att bli mer komplexa och komplicerade samt att det lokala engagemanget ökar.

De lagreglerade förändringar inom avfallsområdet, bl.a. att minst 35 % av uppkommet biologiskt avfall ska återvinnas, innebär behov av omställning i insamlingen av hushållsavfall även i Tyresö. Under 2009 kommer därför separat insamling av dessa avfallsslag att utredas och förberedas för införande i hushåll, företag och institutioner. Även alternativa former för insamling av farligt avfall behöver utredas under budgetåret för att öka insamlingsgraden och effektivisera hanteringen av dessa avfallsslag.

Förändringen av renhållningstaxan 2009 innebär att verksamheten är bättre förberedd att möta de förändringar som kan förväntas av nya insamlingssystem och lagkrav.

Fastighetsenheten är omorganiserad under 2008, idag består enheten av en fastighetschef, en enhetsekonom, tre förvaltare och en gruppchef med teknisk underhållspersonal. Under 2009 kommer den tekniska kompetensen att förstärkas på el- och svagströmsanläggningar. Nyproduktion är gemensam för hela tekniska kontoret. Det finns risk att underhållet av fastigheter minskar då detta trängs undan av ökade energikostnader.

Avgifterna för kommunförbund, räddningstjänst samt miljöförbund beräknas uppgå till 30,3 miljoner.

För revisorerna avsätts 995 tkr under år 2009.

Uppföljning och utvärdering

Tyresö kommer att delta i SCB-undersökningar som bla kommer att mäta hur trygga människor känner sig i kommunen samt hur attraktiv kommunen är. Kommunen kommer också att delta i en undersökning av Svenskt näringsliv runt företagsklimatet i kommunen.

Servicecenter kommer att mäta hur många ärenden de hanterar, vilket är ett viktigt styrinstrument för att se att fler arbetsuppgifter läggs på servicecenter.

Bygglovsenkäten kommer att mäta kundnöjdheten.

Uppföljning av olycksfall/klotter/skador/glaskross etc sker regelbundet och avrapporteras kontinuerligt till kommunstyrelseutskottet.

Elevenkäter kommer att genomföras för att kartlägga drog- och missbruk hos ungdomar.

Aktuell statistik om trafikolyckor och brott kommer att tas fram.

Tyresö kommer att delta i tävlingen Sveriges kvalitetskommun.

En medarbetarenkät kommer att genomföras där Tyresö också kan mäta sig med andra kommuner.

Personalkontoret kommer att följa utvecklingen av sjuktalen samt den aktuella lönestatistiken.

Nyckeltalsjämförelser kommer att genomföras inom fastighet- och tekniska området.

Månatliga ekonomiska uppföljningar innehållande både bokslut och prognoser kommer att genomföras. Uppföljning av investeringar kommer att göras två gånger förutom vid årsredovisningen.

Budget

Belopp i tusen kronor			Netto-
Nämnder/styrelser	Kostnader	Intäkter	kostnader
Kommunstyrelsen	572 898	382 477	190 421
Kommunledning	148 615	56 677	91 938
- varav räddningstjänst	25 564	0	25 564
- varav miljö- och hälsoskyddsförbund	2 862	0	2 862
- varav revision	995	0	995
Stadsbyggnadskontor	27 530	9 059	18 471
Lokalförsörjning	220 900	220 900	0
Väghållning/Park samt Idrott och friluft	70 790	1 515	69 275
Centralkök	13 400	13 400	0
Exploatering/Sidoordnad/Miljö och trafik	13 984	3 947	10 037
Vatten och avlopp	49 140	48 040	1 100
Renhållning	28 539	28 939	-400

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

Syfte

Med hjälp av olika utbildningar, sysselsättningsåtgärder och effektiva insatser ge kunskaper, färdigheter och skapa goda förutsättningar för kvalitet i framtiden.

Strategier

Studerandes individuella olikheter och behov medför krav på ökad flexibilitet i utbildningarnas former och innehåll. Det ställer också krav på ökad samverkan inom utvecklingsförvaltningen och med andra utbildningsanordnare.

Programutbudet på Tyresö gymnasium ska ses över till följd av den föreslagna nya gymnasieskolan som presenterats, vilken tar ett nationellt grepp om programutbudet inom gymnasieskolan. Vi behöver således anpassa vårt utbud efter nya direktiv. Dessutom sker kontinuerligt en anpassning av programutbudet till elevernas efterfrågan.

Kommunerna på Södertörn har beslutat om ett regionalt utvecklingsprogram. Inom gymnasieområdet har samarbetet pågått i flera år som erfarenhetsutbyte och gemensam planering för gymnasieverksamheten. Ett av flera områden för samverkan är marknadsföring för att gemensamt utveckla och informera om gymnasieskolorna på Södertörn. Tyresö kommun ansvarar för och leder arbetet med att ta fram ett gemensamt informationsmaterial samt att genom andra insatser lyfta gymnasieskolorna på Södertörn.

För att kunna erbjuda ett brett kursutbud, med närhet till kursstart, strävar C3L efter ökad flexibilitet. Det sker i form av rullande intag, utveckling av distanskursutbudet, förändring av yrkesutbildningar i egen regi, ramavtal om enstaka utbildningsplatser hos privata anordnare (exempelvis Lernia) och samverkan inom Södertörns vux.

C3L har i samverkan med Arbetscentrum och Swebus utvecklat SFB – svenska för blivande bussförare. En utbildning på 20 veckor med start hösten 2008 ingår i Stockholmsområdets SFX-satsning.

Projektet KomAn som riktar sig till personer med funktionshinder och psykisk ohälsa har fått EU-medel för förprojektering under 2008. Projektidén bygger på samverkan mellan tre kommuner och tanken är att bland andra kommunen, vuxenutbildningen, arbetsförmedlingen, arbetscentrum, socialförvaltningen och landstingets öppna psykiatriska vård gemensamt ska verka för att dessa personer ska komma ut i arbete.

För att de studerande ska lyckas med sina studier krävs en väl fungerande studievägledning. Vägledningen ska vara lättillgänglig och personlig, studievägledarna kunniga och serviceinriktade.

Sedan många år är det arbetslinjen som gäller i Tyresö och vi har ett mycket nära samarbete med försörjningsstödsenheten på socialförvaltningen. Vi lägger stor vikt vid att hjälpa och stötta ungdomar 18-24 som själva har svårt att konkurrera på arbetsmarknaden. För ungdomar 16-17 år arrangerar vi feriearbeten. I möten med de arbetslösa tyresöbor som får hjälp genom arbetscentrum sätts fokus på deras styrkor och färdigheter. De ges hjälp till självhjälp genom

arbetssökarkurser, företagskontakter, praktikplatser och andra kompetenshöjande insatser. Varje individ får en personlig handlingsplan som utarbetas tillsammans med professionella handläggare.

Arbetscentrum ingår i Södertörnsamarbetet och är medsökare i "Matchning Södertörn" som syftar till att hitta metoder och samarbetsformer för att bättre och snabbare kunna matcha invandrade ut på arbetsmarknaden.

Mål

Öka andelen elever på Tyresö gymnasium med grundläggande behörighet för högskolan till 90 procent.

Inom C3L:s verksamhet ska betyg G (Godkänd) eller bättre uppnås av minst 90 % av de elever som slutfört grundläggande eller gymnasiala kurser.

Av de elever som genomgår sammanhållen gymnasial yrkesinriktad utbildning eller KY-utbildning ska minst 80 % gå vidare till arbete eller högre studier.

Av de arbetslösa som anvisas till arbetscentrum från arbetsförmedlingen ska minst 50 procent gå vidare till arbete eller studier. 40 procent av de personer som anvisas från socialförvaltningen skall gå vidare till arbete eller utbildning inom ett år.

Alla ungdomar 18-24 år som står till arbetsmarknadens förfogande ska vara i arbete, utbildning eller aktiv arbetsmarknadsåtgärd inom 90 dagar. (som hänvisats till arbetscentrum).

Av de arbetslösa flyktingar/invandrade ska minst 65 procent avslutas till arbete eller studier.

Nyckeltal

Gymnasieskola	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Antal elever på Tyresö gymnasium	1 367	1 331	1 331
Antal elever i friskolor	455	518	543
Antal elever i andra kommuner	411	453	476
Andel elever med grundläggande behörighet för högskolan	90,6	89,0	90,0
Andel elever med fullföljd utbildning inom fyra år	78,8	78,8	80

C3L	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Antal kursdeltagare per termin	677	564	650
Antal kursdeltagare som genomfört yrkesutbildning (ej KY)	146	170	200

Arbetscentrum	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Arbetslösa i Tyresö kommun	2,2%	2,0%	2,2%
- ungdomar	4,2%	3,0%	3,5%
- invandrare	5,6%	3,8%	4,0%
- kvinnor	2,3%	2,1%	2,2%
- män	2,1%	1,8%	2,0%

Verksamhetsförändringar

Från och med den 1 januari 2009 kommer särskolan inom gymnasie- och vuxenutbildningen att tillhöra utvecklingsförvaltningen. Särskolan på gymnasiet kommer organisatoriskt placeras inom en av resultatenheterna och sårux kommer att placeras inom C3L.

Under 2009 kommer möjligheterna utredas att starta ytterligare yrkesutbildningar på Tyresö gymnasium, bland andra hantverksprogram med inriktning frisör.

Under 2009 kommer C3L att erbjuda högskolekurser på distans i samverkan med Högskolan i Gävle.

För att anpassa verksamheten till budgetförutsättningarna 2009 vakanshålls en 75 % tjänst på arbetscentrum. Om arbetsmarknadsläget försämras enligt prognoser måste den dock återbesättas.

Anslaget för gymnasium består till 85 % av eleversättningar till Tyresö gymnasium. Därutöver finns lokalhyror, kostnader för gemensam service, kapitaltjänstkostnader, administrations- och ledningskostnader och övriga kostnader.

Eleversättningen har räknats upp med 2 procent för Tyresö gymnasium, och därmed också till de friskolor som har elever från Tyresö kommun på program som Tyresö gymnasium också erbjuder. Befolkningsökningen i åldrarna 16-19 år beräknas medföra ökade kostnader för eleversättningar på ca 9 mkr.

Regeringens satsning på fortbildning för lärare i form av lärarlyftet under 2007-2010 ger kommunen möjlighet att säkra kompetensnivån hos lärarna vid Tyresö gymnasium och C3L, samt trygga försörjningen av arbetskraft då stora pensionsavgångar väntar inom ett par år.

Uppföljning och utvärdering

Ekonomisk uppföljning sker månatligen i samband med kommunens månadsrapporter och utförligare analys sker i samband med prognosen per sista mars och delårsbokslutet i augusti. Målen följs upp löpande under året med en slututvärdering i samband med årsredovisningen.

Kvalitetsuppföljning av skolverksamheterna gymnasium, C3L och SFI sker genom den årliga kvalitetsredovisningen. Utöver denna följs kvaliteten upp genom elev- och personalenkäter samt utvärderingar av genomförda projekt.

Inom bland annat området gymnasieskola samverkar kommunerna inom Södertörn i ett gemensamt nyckeltalsarbete. Där sker dels ett utbyte av kunskap och erfarenheter och dels sker en jämförelse av ett urval nyckeltal för att påvisa skillnader och goda exempel.

Vi hanterar synpunkter och klagomål enligt kommunens riktlinjer.

Budget

Belopp i tusen kronor			Netto-
Nämnder/styrelser	Kostnader	Intäkter	kostnader
Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden	272 967	53 914	219 053
Arbetscentrum	24 408	12 237	12 171
Centrum för livslångt lärande	39 233	11 084	28 149
Gymnasium	209 326	30 593	178 733

Kultur- och fritidsnämnden

Syfte

Erbjuda kommuninvånarna ett brett och flexibelt utbud av fritids- och kulturaktiviteter och stötta föreningar som verkar inom dessa områden. Skapa goda förutsättningar för ett berikande utbud inom vårt ansvarsområde och därigenom skapa en bra grund för god livskvalitet.

Strategier

För att anpassa verksamheten efter medborgarnas efterfrågan krävs beredskap att hantera nyheter inom både fritids- och kulturaktiviteter. Förändring i efterfrågan ställer krav på flexibilitet i verksamheterna.

Kulturaktiviteter, arrangemang och utställningar anordnas i samarbete med föreningar, studieförbund och i egen regi. Kulturprogram i föreningsregi stöttas med bidrag. Verksamhet för barn och ungdomar prioriteras.

Fysisk aktivitet bland främst barn och ungdomar stimuleras genom nolltaxa på anläggningar samt bidrag för ungdomsaktiviteter.

En översyn av föreningsbidragen samt bidragen till studieförbunden har påbörjats under 2008 och ett nytt tydligare regelverk planeras inför 2009. Det nuvarande bidragssystemet innehåller för många olika bidragsformer och beräkningsmodeller vilket kan leda till tolkningssvårigheter och stor administration.

Besöksnäringen ska koordineras. De aktiviteter och erbjudanden som finns under olika perioder ska samordnas med näringen/besöksmålen. Informationen ska marknadsföras på ett attraktivt sätt, bland annat via kommunens hemsida.

Kommuninvånarnas tillgång till det fria, spontana friluftslivet ska utvecklas.

Kulturskolans verksamhet erbjuder ett utbud med mångfald, men efterfrågan avspeglar färre val. Detta ackumulerar köer till delar av utbudet. För att kulturskolan ska möta upp efterfrågan behövs en mer flexibel verksamhet.

Utöver traditionell verksamhet på biblioteksenheterna tillhandahålls även kommunal information. Biblioteken har utvecklats till en del av det nya servicecentret och dess förlängda arm ut i kommundelarna.

Utveckling av arbetssätt och nya verktyg har medfört förändrade arbetsuppgifter, från cirkulationsarbete med utlån- och återlämning av media, till mer rådgivande och vägledande informationsverksamhet pågår inom ramen för utökad självservice. Återlämningskapaciteten på Huvudbiblioteket förstärks 2008 med en stor automat som även kommer att sortera återlämnade media.

Medieutbudet anpassas efter kommuninvånarnas efterfrågan. En ökad del av medieanslaget inriktas mot Mp3 och elektroniska media.

Ett flexibelt arbetssätt ska tillämpas på alla enheter och bemanningen ska vara effektiv efter medborgarnas behov.

Mål

Öka medborgarnas tillgång till biblioteksservice.

Åtaganden:

Utveckla självservice via weblösningar och i biblioteken.

Öka tillgängligheten till biblioteksservice, bland annat i form av projektet "Boken kommer".

Öka medborgarnas tillgång till kulturaktiviteter.

Åtaganden:

Åtta kvalitativa och informativa samtidskonst- och temautställningar.

Tio offentliga teaterföreläsningar per år i olika kommundelar för barn och familjer.

Åtta musikprogram med professionella artister på kommunens äldreboenden.

Fyra stora musikarrangemang riktade till kommunens ungdomar.

Minska köerna till kulturskolan.

Öka antalet deltagare i åldern 13-20 år i föreningsverksamheten.

Öka möjligheterna att komma ut i skog och mark.

Åtaganden:

Genomföra informationsinsatser om befintliga och planerade möjligheter att komma ut i skog och mark.

Förbättra befintliga möjligheter att använda sig av bland annat motions- och kanotleder.

Nyckeltal

Fritid	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Antal deltagare i föreningslivet i åldrarna 7-20	9 120	9 150	9 200
- varav flickor	4 120	4 135	4 160
- varav pojkar	5 000	5 015	5 040
 Kultur	 Utfall 2007	 Prognos 2008	 Budget 2009
Antal öppettimmar vid biblioteken	5 106	5 106	5 106
- antal besökare	286 221	285 000	285 000
- antal utlån	248 541	249 000	249 000

Verksamhetsförändringar

Ungdomscaféet öppnas i oktober 2008 med två halvtidsanställda. En utvärdering kommer att göras inför ett beslut om att permanenta verksamheten. Ungdomscaféet finns i föreningsgårdens nya lokaler.

I januari 2009 kommer vandrarhemmets verksamhet vid Prinsvillan att överföras till utvecklingsförvaltningen och Kultur- och fritidsnämnden.

Uppföljning och utvärdering

Ekonomisk uppföljning sker varje månad i samband med månadsrapporter och utförligare analys i samband med prognos per sista mars och delårsbokslutet i augusti. Målen följs löpande under året med en slututvärdering i samband med årsredovisningen.

I samband med verksamhetsberättelsen redovisas nyckeltal, t ex kostnader per invånare för programverksamhet och kulturskola.

Mätningar sker genom enkäter, statistik från verksamhetssystem, besöksfrekvens samt kommunens kundnöjdhetsundersökning. För specifika frågor kring medborgarnas önskemål inom kultur och fritid kommer den nya medborgarpanelen att användas.

Enheterna följer upp och utvecklar verksamheten genom medarbetarsamtal, arbetsplatsträffar och utvärderingsdagar (diskussioner och enkät).

Klagomålshantering sker enligt kommunens rutiner.

Budget

Belopp i tusen kronor	Netto-		
Nämnder/styrelser	Kostnader	Intäkter	kostnader
Kultur- och fritidsnämnden	60 622	6 166	54 456
Fritidsverksamhet	28 304	3 520	24 784
Bibliotek och kultur	32 318	2 646	29 672

Barn- och utbildningsnämnden

Syfte

Barn- och utbildningsförvaltningen ska arbeta för att våra barn och ungdomar får bästa möjliga kunskaper för arbete eller fortsatta studier.

Barn och ungdomars olika förutsättningar ska uppmärksammas så att alla har möjlighet att nå kunskapsmålen.

Verksamheten ska kännetecknas av respekt för alla människors lika värde och ge barn och ungdomar en stark tro på sig själva och framtiden.

Strategi

För att uppnå hög kvalitet inom en verksamhet krävs kontinuerligt utveckling. Utvecklingsarbetet är långsiktigt och bygger på allas delaktighet och medverkan. Framgång nås genom ett engagerat ledarskap, en organisation som stöder utveckling och samarbete, kontinuerliga omvärldsanalyser samt ett systematiskt kvalitetsarbete på alla nivåer.

Våra specifika strategier är att:

- bevaka vad som händer i omvärlden för att kontinuerligt följa och ta till oss nya forskningsresultat samt implementera nya styrdokument.
- planera för rekrytering av kompetent personal bland annat genom att i samverkan med Lärarhögskolan i Stockholm och Södertörns högskola anordna egna utbildningsinsatser för lärarstuderande knutna till kommunen.
- bistå med kontinuerlig kompetensutveckling på övergripande nivå. samverka med andra förvaltningar, huvudmän och högskolor, exempelvis Myndigheten för skolutveckling och Regionalt Utvecklingscenter (RUC).
- verka för ständiga förbättringar genom analys av verksamhetens resultat i samband med brukarundersökningar, kvalitetsredovisningar, observationer med mera.
- prioritera barn i behov av särskilda insatser.

Mål

Förskolans, grundskolans (inklusive förskoleklass och skolbarnsomsorg) och särskolans uppdrag är att nå de nationella målen i läroplanen för respektive verksamhetsform och allmänna råd för fritidshem. Verksamheternas mål utgår även från Tyresö kommuns strategiska utvecklingsområden, barn- och utbildningsplanen och kommunens kvalitetsgarantier. Såväl skolplan som kvalitetsgarantier kommer att arbetas om inför 2009.

Fritidsgårdarna styrs enbart av kommunala mål. En ny målstruktur med långsiktiga uppdrag och kortsiktiga mål utarbetas inför 2009.

Höja kvaliteten i utvecklingssamtalen i förskolan. Medelvärdet på frågan "Utvecklingssamtalet gav tydlig information om mitt barns utveckling och lärande" i brukarundersökningen ska vara minst 3,3.

Öka andelen avgångselever som når minst godkänt betyg i samtliga ämnen till 80 procent.

Förbättra resultatet på läsförståelsetest vid nationella prov i skolår 5. 95 procent av eleverna ska nå målen på dessa delprov.

Öka elevernas inflytande över sitt skolarbete. Medelvärde i brukarundersökningen på frågan "Jag är med och planerar mitt skolarbete" ska uppgå till 3,7 i skolår 5 och 3,3 i skolår 8.

Förbättra arbetsron i grundskolan. Medelvärde i brukarundersökningen på frågan "Det är arbetsro på lektionerna" ska förbättras vid samtliga skolor.

Fritidshemmen ska förbättra informationen till föräldrarna. Medelvärde i brukarundersökningen på frågan "Jag får kontinuerlig information om hur mitt barn har det på fritidshemmet" ska uppgå till 3,1 i förskoleklass och skolår 2.

Utveckla formerna för samverkan med näringsliv och närsamhälle. Alla förskolor och skolor ska genomföra något projekt/arbete i samarbete med närsamhälle och/eller näringsliv.

Andelen besökare i öppen fritidsgårdsverksamhet som i brukarenkät anger att de får ta ansvar på fritidsgården ska öka till 75 procent.

Nyckeltal

Förskola	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Antal barn i förskola	2 628	2 705	2 788
Antal barn i familjedaghem	176	170	220
Antal barn med vårdnadsbidrag	35	53	100
Utnyttjandegrad i %	91,0%	94,0%	95,7%
Kostnad/barn i förskola	92 900	97 600	98 800
Kostnad/barn i familjedaghem	71 000	71 000	71 400
Kostnad/barn vid vård av eget barn	33 200	35 900	38 500
Finansiering av kommunalskatt i %	88,4%	87,3%	87,6%
Finansiering av övriga intäkter i %	11,6%	12,7%	12,4%

Grundskola	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Elever i Tyresös grundskolor åk 1-9	5 045	4 911	4 800
varav elever från andra kommuner	78	101	92
Elever i annan kommun	137	137	119
Elever i friskolor	500	534	538
Elever i förskoleklass	580	611	644

Särskola	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Elever i Tyresös obligatoriska särskola	40,5	39,0	38,5
Särskoleelever i friskolor eller andra kommuner	12,0	11,0	12,5

Verksamhetsförändringar

En extra satsning under året kommer att göras för grundskolan med 9 mkr. Huvudparten av den ökade tilldelningen kommer att fördelas mellan enheterna som en höjd elevpeng riktad framför allt till grundskolans senare årskurser. En höjd elevpeng innebär framför allt en möjlighet till ökad lärartäthet i skolorna. Förutom den höjda elevpengen kommer den extra tilldelningen att användas till utvecklingsprojekt, exempelvis en satsning på elever med stor frånvaro samt kompetensutveckling av lärare för att öka individualiseringen i undervisningen och kvaliteten i utvecklingssamtalen.

Under 2008 genomfördes en större organisationsförändring inom barn- och utbildningsförvaltningen. Den nya organisationen kommer att vara implementerad fullt ut under hösten 2008, och under det kommande året ska alla nya funktioner och roller ha lagts på plats.

Vid all verksamhets- och budgetplanering måste hänsyn tas till den nya situation där hälften av kommunens förskolor och en växande andel av grundskolorna drivs i enskild regi. Under 2009 ska regelverket och tillämpningsföreskrifterna för barnomsorgen ses över och anpassas till den nya situationen. Bland annat kommer kösystemet att förändras.

Gymnasiesärskolan överförs till gymnasiets organisation från den 1 januari 2009, och organiseras under utvecklingsförvaltningen.

Införandet av ett kommunalt vårdnadsbidrag planeras till den 1 januari 2009. Tyresös tidigare system med dagbarnvårdare åt eget barn kommer att fasas ut med en övergångslösning för familjer som finns i systemet och vars barn är över 3 år när vårdnadsbidraget införs.

Ett nytt finansieringssystem, som ska garantera likvärdigt stöd för elever oberoende av skolans driftsform, för skolpsykologer och centralt placerade specialpedagoger utreds under hösten 2008. Målet är att ett nytt system ska sätts vid årsskiftet 2008-2009.

Uppföljning och utvärdering

Kvalitetsredovisning

Samtliga verksamheter inom nämndens ansvar utvärderas kontinuerligt i den årliga kvalitetsredovisningen som föreskrivits av Skolverket. I kvalitetsredovisningarna följs verksamheten på både enhets- och förvaltningsnivå. I kvalitetsredovisningen mäts hur förvaltningen och enheterna har klarat att nå nationella och kommunala mål. Från och med hösten 2008 kommer kvalitetsredovisningarna från samtliga enheter att särskilt uppmärksammas i nämnden. Enheternas redovisningar utgör underlag för förvaltningens arbete.

Till grund för enheternas/kommunens kvalitetsredovisningar finns:

VÅGA VISA - Kommuner i samverkan om utvärdering

Våga visa är ett samarbete inom utbildningsområdet där åtta kommuner i Stockholmsområdet samarbetar

VÅGA VISA ska:

- ske utifrån ett medborgarperspektiv

- stimulera till erfarenhetsutbyte och ökat lärande
- ge kommuner och skolor underlag till förbättringar och utveckling
- ge underlag för analyser och jämförelser mellan kommuner och skolor
- utgöra en viktig del i kvalitetsuppföljningen
- bidra till ökad måluppfyllelse

VÅGA VISA innehåller fyra delområden: observationer, kundundersökningar, självvärdering samt tester och prov

Uppföljning och nyckeltal

Förvaltningen tar fram nyckeltal och uppföljningar inom hela verksamheten. Nyckeltalen utgör ett verktyg för det fortsatta arbetet och underlag för utvecklingsarbetet. Under hösten 2008 kommer förvaltningen att utveckla nyckeltalsarbetet i samarbete med barn- och utbildningsnämnden.

Uppföljning av pedagogiska resultat

Betyg från avgångsklasser, resultat från nationella prov samt resultat från tester som ingår i VÅGA VISA dokumenteras i "Resultatboken". Resultatboken redovisas årligen för barn- och utbildningsnämnden.

Interna och/eller externa utredningar

Förvaltningens utredare genomför utredningar på uppdrag av barn- och utbildningsnämnden. Granskning sker av KOMREV, som bl.a. granskar ansvarsutövningen i barn- och utbildningsnämnden på uppdrag av kommunens revisorer

Verksamhetsbesök

Barn- och utbildningsnämnden genomför kontinuerliga besök på förskolorna och skolorna. Vid besöken får enheten bl. a beskriva sitt kvalitetsarbete.

Tillsyn av enskilda förskolor och familjedaghem

Kommunen har tillsynsansvar över de enskilda förskolorna och familjedaghemmen. Det sker bland annat via besök. Enskilda förskolor kvalitetsredovisar från och med 2006.

Klagomål och synpunkter

Rutin och blankett för klagomålshantering finns. Klagomålen sammanställs årligen i kvalitetsredovisningen. Arbetet med synpunktshandlingen kommer att ses över och utvecklas inför 2009.

Budget

Belopp i tusen kronor			Netto-
Nämnder/styrelser	Kostnader	Intäkter	kostnader
Barn- och utbildningsnämnden	843 879	69 809	774 070
Förvaltningsgemensamt	16 756	50	16 706
Förskola	287 930	35 789	252 141
Grundskola	509 501	30 633	478 868
Särskola	19 433	585	18 848
Fritidsgårdar	10 259	2 752	7 507

Socialnämnden

Syfte

Socialtjänsten är till för att invånarna i Tyresö ska få det stöd, den vård och den omsorg de behöver. Verksamheten ska vara av god kvalitet och utföras utifrån tillämpliga lagar och regler samt politiska riktlinjer. Verksamheten ska vara effektiv, ändamålsenlig och samordnad och med största möjliga nytta för målgruppen.

Strategier

- Inflytande och valfrihet för brukarna
- Gott bemötande och god tillgänglighet
- Trygghet och socialt innehåll för äldre och funktionshindrade i boendet och i vården
- Tidiga insatser i syfte att förebygga sociala problem
- Insatserna ges i första hand på hemmaplan, vilket ofta leder till bättre effekt och vårdkvalitet för den enskilde
- God kvalitet i verksamheten
- Samverkan med andra förvaltningar, myndigheter, kommuner och organisationer
- Samverkan med frivilligkrafter och stimulera socialt företagande.
- God planering och uppföljning av såväl verksamheten som de enskilda insatserna
- God ekonomisk hushållning och kontroll av hur medlen används
- God arbetsmiljö och kompetensutveckling av personalen

Mål

Barn och unga ska ha goda uppväxtförhållanden och utslagning förhindras.

För att uppnå målet:

Det förebyggande arbetet ökar genom uppsökande och snabba insatser för att stävja missbruk, skadegörelse och destruktivt beteende.

Satsning på stöd till våldsutsatta kvinnor prioriteras, en samordnartjänst permanentas och fler stödinsatser erbjuds.

En gemensam mottagningsfunktion införs för familjer med barn och unga i åldersgruppen 0 – 20 år för att säkerställa adekvata insatser.

Vård och omsorg för utsatta familjer och vuxna ska erbjudas med god kvalitet och vara kostnadseffektiv.

För att uppnå målet:

Fler boendalternativ tillskapas för personer med psykiska funktionshinder och beroende/missbruksproblematik.

Utredningar gällande barn och unga sker enligt metoden BBIC (Barnens Behov I Centrum).

Socialtjänsten medverkar aktivt i Barncentrum inom Nacka polisdistrikt så att barn och ungdomar som utsätts för allvarliga brott möter en samlad professionell kompetens i en barnvänlig miljö under utredningstiden.

Det uppsökande arbetet bland tunga missbrukare utvecklas och en behandlingsgaranti utformas för dem som själva söker hjälp, vilket innebär snabb hjälp enligt vårdplan.

Antalet invånare som behöver försörjningsstöd ska minskas. Särskild tyngdpunkt ska läggas för att minska ungdomars beroende av försörjningsstöd.

Personer som bor på särskilda boenden och på boenden för funktionshindrade får en ökad livskvalitet i vardagen.

Åtaganden:

De boende på äldreboenden i kommunal regi erbjuds utevistelse varje dag om de så önskar, i enlighet med den individuella planen.

Ett internet-café tillskapas, tillgången på persondatorer ökar och Internet-uppkopplingar på korttidsvården införs inom Björkbackens äldrecentrum.

Fler öppna kulturaktiviteter erbjuds för de äldre i kommunen på Björkbackens äldrecentrum.

Stöd erbjuds till minst en individuell fritidsaktivitet en gång i veckan för yngre funktionshindrade i särskilda boenden.

Äldre samt personer med funktionshinder får ökat inflytande och större valfrihet.

Åtaganden:

Äldre som är 80 år och behöver hemtjänst upp till 15 timmar i veckan kan vända sig direkt till hemtjänstens olika utförare utan att en utredning behöver ske hos biståndshandläggare.

Möjligheterna ökar för fler att kunna få korttidsvård utomlands.

Verka för att alternativa boendeformer utvecklas utifrån de äldres behov.

Åtaganden:

Ett nytt trygghetsboende planeras i anslutning till Björkbackens Äldrecentrum.

Sjukhemsavdelningen Kastanjen struktureras om för kvalificerad vård i livets slutskede.

Stödet utökas till anhöriga som vårdar och stödjer sina närstående.

Åtaganden:

Anhörigcentralen för äldre utvidgar sin verksamhet och en anhörigkonsulent anställs även för personer under 65 år, under förutsättning att statliga medel beviljas.

Gruppverksamhet för barn och ungdomar med föräldrar som har missbruksproblematik eller psykiska problem utökas och anhöriggrupp startar för vuxna anhöriga till missbrukare.

Nyckeltal

Socialnämnden utarbetar ett antal nya kvalitetsnyckeltal som kommer att kunna avrapporteras fr o m årsredovisningen 2008.

	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009
Antal hushåll med försörjningsstöd i genomsnitt/mån	196	210	225
Helårsplaceringar 0-12 år i familjehem	34	29	21
Helårsplaceringar 13-20 år i familjehem	33	34	41
Helårspersoner med personlig assistans i egen regi	40,7	40	40
Helårspersoner med personlig assistans i privat regi	20,5	30	30
Årsboende inom omsorg om funktionshindrade			
- egen regi	69	75	76
- köpta platser	22	19,5	20
Antal hemtjänsttimmar i egen regi i äldreomsorgen	143 368	114 400	
Antal hemtjänsttimmar i äldreomsorgen, privata utförare	5 324	12 000	
Totalt antal hemtjänsttimmar i äldreomsorgen 1)	148 692	126 400	140 000
Antal personer med hemtjänst i äldreomsorgen i genomsnitt/mån	354	395	402
Ersatta timmar/hemtjänsttagare/månad i äldreomsorgen	34	27	29
Antal platser i äldreboenden			
- kommunal regi	157	140	136
- privat regi	50	78	85
- köpta platser	14	13	14
Totalt antal platser i äldreboenden	221	231	235

1) Nytt ekonomiskt styrsystem infördes 2008 i samband med kundvalet. Timmarna i utfall 2007 är ej jämförbara med prognos 2008 och budget 2009.

Verksamhetsförändringar

De centrala löneavtalen som slöts 2007 och framförallt avtalet med Kommunal höjer lönekostnaderna kraftigt inom socialförvaltningens verksamhet. Stora grupper av kommunals medlemmar finns framförallt inom äldreomsorgen och omsorgen om funktionshindrade. Avtalet höjer lönekostnaderna för 2009 med 3,5 % på helår.

Inom alla program anpassas verksamheten och utvecklas i enlighet med mål, nya behov och budget. Upphandlingar och konkurrensutsättning fortsätter. Ständiga verksamhetsförbättringar och god budgetkontroll är en förutsättning för att möta nästa års utmaningar.

Inom Individer och familjeomsorgen ökar antalet anmälningar och insatser för barn och ungdomar som far illa. En omorganisering av personal för att effektivisera mottagningsfunktionen är nödvändig och viss utökning bör övervägas.

Inom omsorg om funktionshindrade beräknas en utbyggnad ske under året med de medel som tillförs. Kostnaderna ökar för korttidsvistelse för barn och för personlig assistans. Dessa verksamheter förstärks medan kostnaderna för köp av boendeplatser och för fritidsverksamheten beräknas kunna minska. Antalet platser på daglig verksamhet och en boendeenhet utökas. Samtidigt görs neddragning av tjänster på ett par andra boendeenheter efter anpassning till vårdtyngden.

För att anpassa den kommunala hemtjänsten till antalet timmar som ska utföras kommer neddragning av timanställd personal ske. Vidare kommer översyn ske av personalens schemaläggning för att uppnå optimal bemanning. Hemtjänsten har idag onödigt stora lokaler i förhållande till sina behov och söker ny lokal för att minska kostnaderna.

Utanför budget tillkommer tillfälliga kostnader för köp av korttidsplatser för äldre till följd av ombyggnaden av två sjukhemsavdelningar inom Björkbackens äldrecentrum – Syrenen och Kastanjen -, som påbörjades den 1 september. Ombyggnaden beräknas ta ett år.

Individer och familjeomsorgen

- Kundval införs inom familjerådgivningen under året.
- Missbruksenheten har ansökt och beviljats max 4,9 mkr i projektmedel från länsstyrelsen för att utveckla det uppsökande arbetet bland tunga missbrukare samt för att utforma en behandlingsgaranti för dem som själva ansöker om hjälp. Behandlingsgarantin innebär att få hjälp snabbt i form av en vårdplan inom 4-5 veckor.
- Fler boendeplatser tillskapas som alternativ till köpt plats för personer med skubbeldiagnoser på Hästskon. Verksamheten kan utvidgas i hemtjänstens nuvarande lokaler som ligger i anslutning till Hästskon. Hemtjänsten planerar byte till mindre lokaler.
- Antalet anmälningar och vårdkostnader för barn och ungdomar har ökat kraftigt första halvåret 2008. Fler ärenden anmäls och fler ungdomar nås i den uppsökande verksamheten. Till och med juni 2008 har 173 anmälningar inkommit till ungdomsenheten jämfört med 130 under första halvåret 2007. Ökningen till familjeenheten är 173 anmälningar jämfört med 111 första halvåret 2007. Även den nystartade öppna verksamheten på resursenheten är efterfrågad, första halvåret har 81 familjer sökt stöd.
- Barns rätt i Tyresö, Barncentrum, utvecklas. Verksamheten kommer att bedrivas i en gemensam lokal och en samordnare tillsätts i samverkan med Nacka och Värmdö och polismästardistriktet.
- Socialnämnden uppmuntrar socialt företagande och kan ge ekonomiskt stöd till nystartade verksamheter. Den aktuella inriktningen är aktiviteter och sysselsättning för personer med missbruksproblem.

Äldreomsorgen

- För att förbättra boendestandarden på sjukhemsavdelningarna Syrenen och Kastanjen sker en ombyggnation av avdelningarna under året. De boende flyttar till Tyresögården och Viljans korttidsboende under ombyggnadstiden. Efter ombyggnationen kommer platsantalet att minska med fyra platser på respektive boende.

- Sjukhemsavdelningen Kastanjen kommer efter ombyggnationen att vara en enhet för kvalificerad vård i livets slutskede.
- Kvalitetsförbättringar inom äldreomsorgen fortsätter vad gäller kost, kultur och socialt innehåll i vardagen där 1,9 mkr i statliga stimulansmedel erhållits.
- Primärvården säger upp samverkansavtalet om Träningsenheten (rehabilitering för äldre i eget boende) på Björkbacken. Minskad träning kan komma att innebära behov av ökade hemtjänstinsatser. Vidare kan vistelse på korttidsvård komma att förlängas i väntan på bedömning av bostadsanpassning.
- År 2005 startade servicehusomvandlingen och 21 nya platser i särskilt boende har tillskapats på Björkbacken. Åtta gavellägenheter återstår, två lägenheter per våningsplan. Flera av lägenheterna är nu lediga och två lägenheter per år kan efter ombyggnad omvandlas till 2-3 platser i det anslutande särskilda boendet. Ett underlag har tagits fram för eventuell omvandling av lägenheter i anslutning till ålderdomshemmet Nejlikan under 2009.
- Den 3-åriga utbildningssatsningen Kompetensstegen avslutas under 2008. Planeringen är att utbildningsformen permanentas och utökas med ytterligare ett utbildningssteg i samarbete med den kommunala vuxenutbildningen och att utbildningskraven för anställning inom äldreomsorgen i Tyresö fastställs.
- Kundvalet inom hemtjänsten, som nu omfattar både service- och omsorgsinsatser, har inneburit att fler haft möjlighet att välja andra utförare än kommunen. Ca 20 % av de äldre har valt privat hemtjänst motsvarande 15 % av det totala antalet timmar. Totalt fortsätter hemtjänsten att öka och den kommunala hemtjänsten kan komma att ytterligare minska sin andel av utförandet under kommande år med anledning av kundvalet.
- Den kommunala hemtjänsten har onödigt stora lokaler i förhållande till sina behov och söker ny lokal för att minska kostnaderna.
- Under året kommer förenklad handläggning av hemtjänst med större inflytande för brukaren genomföras för personer fyllda 80 år.
- Utbyggnad av restaurang Lyktan på Björkbacken planeras för att dels öka produktionskapaciteten och dels övergå till kyllda matlådor. Ett underlag har tagits fram och ställningstagande till investeringskostnader beräknas tas under våren. Kosten inom äldreomsorgen har setts över och förslag om ändringar genomförs för förbättrad matkvalité inom både äldreboenden och hemtjänsten.

Omsorg om funktionshindrade

- Fler barn och vuxna får neuropsykiatriska diagnoser vilket ökar behovet av LSS-insatser främst av korttidsvistelse och daglig verksamhet. Verksamheten för korttidsboende och avlastning i Tyresö utökas som alternativ till att köpa platser.
- Ett nytt boende för personer med utvecklingsstörning upphandlas och startar i privat regi i Lindalen på Gränsvägen.
- Regeringen har avsatt 130 mkr för att förstärka kompetensen bland personal som arbetar med personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning. Ansökan ska inges i oktober 2008 och medlen får användas 2009-2010.
- Regeringen har även aviserat att 2,7 miljarder kommer att föreslås i höstens budgetproposition som ett långsiktigt stöd till kommuner och landsting för insatser till personer med psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning.
- Södertörnskommuner och Stockholm har i samverkan ansökt om EU-medel för kompetensutveckling inom hela verksamheten omsorg om funktionshindrade. Projektet benämns CARPE.

- På stödboendeenheten har en korttidsplats för boende inrättats i en av lägenheterna till följd av den nya vårdform som trädde i kraft 1 september 2008. Den nya vårdformen ska ges till patienter som vårdats i sluten psykiatrisk tvångsvård på sjukhus enligt Lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT, eller Lagen om rättspsykiatrisk vård, LRV.
- Fler boendeplatser inom stödenheten tillskapas under förutsättning av beslut under våren för personer med psykiska funktionshinder i samband med hemtjänstens byte av lokaler.
- Kundvalet inom hemtjänsten som även omfattar yngre funktionshindrade har inneburit att fler valt privat utförare. Ca 39 % av brukarna har valt privat hemtjänst motsvarande 34 % av det totala antalet timmar.
- Utbildningssatsning ska förbättra matkvaliteten med mer varierad och näringsriktig kost inom omsorgen om funktionshindrade.
- Daglig verksamhet utökas med fyra helårsplatser.
- Två platser i servicebostäder beräknas tillkomma på boende med särskild service, LSS.
- Tyresö deltar i projektet KomAn med flera andra södertörnskommuner. Projektet syftar till att bygga vägar för personer med funktionshinder att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden och öka andelen som har arbete. EU-medel har beviljats för bla inventering av målgruppen och ansökan om EU-medel till ett treårigt projekt kommer att inges.
- Kommunerna i länet har sagt upp gällande färdtjänstavtal med landstinget from 2009. Förhandlingar pågår under ledning av KSL. Kommunernas utgångspunkt är att färdtjänsten i sin helhet ska skötas av landstinget inklusive merparten av resor till daglig verksamhet och korttidsvård (som idag utförs/bekostas av kommunerna). Det är ännu oklart när ett nytt avtal kan komma och eventuella budgetkonsekvenser.
- LSS-kommittén har presenterat ett slutbetänkande som nu är ute på remiss. Antas förslagen innebär det stora konsekvenser för verksamhetsområde, särskilt inom personlig assistans. Ny lagstiftning beräknas tidigast träda i kraft under 2010. Eventuellt införs en ny ersättningsmodell för personlig assistans under 2009. Budgetkonsekvenser kan inte beräknas ännu.

Uppföljning och utvärdering

- Uppfylldandet av mål, kvalitetsgarantier och åtaganden redovisas i samband med bokslutet. Åtagandena kommenteras i delårsrapporten.
- Inkomna synpunkter enligt klagomålshanteringen åtgärdas omgående enligt fastställda rutiner. En redovisning av inkomna synpunkter sker i samband med bokslutet.
- Revisorerna och tillsynsmyndigheterna (socialstyrelsen, länsstyrelsen, arbetsmiljöverket m fl) granskar kontinuerligt olika delar av verksamheten.
- Ekonomin följs upp genom nyckeltal, månadsrapporter, delårsrapport och bokslut.
- Inom hälso- och sjukvårdens område lämnas redovisning av inkomna anmälningar enligt Lex Maria samt ärenden som behandlats i patientnämnden. Avvikelse- och rapporteringen beträffande fall och läkemedel redovisas i nämnd i samband med bokslutet.
- Anmälningar om misstanke om allvarliga missförhållanden i vården av äldre och yngre funktionshindrade (Lex Sarah) enligt SoL och LSS rapporteras till socialnämnden och sammanställs årligen till länsstyrelsen.
- Icke verkställda beslut, både enligt SoL och LSS, rapporteras månatligen till länsstyrelsen

- Brukarundersökningar, kvalitetsgranskningar, uppföljningar och intern kontroll sker under året. Varje avdelnings- och enhetschef är ansvarig att följa upp verksamheten inom sitt område. Större brukarundersökningar och utvärderingar ansvarar staben för.
- En kvalitetsinspektör har anställts med en fristående roll i staben för att säkra och utveckla kvalitén, samordna klagomålshantering etc.

Utöver ovanstående uppföljningar som löper över åren sker följande undersökningar under kommande år inom de olika verksamhetsområdena.

Äldreomsorgen

- *Socialstyrelsen* kommer under 2008 att genomföra en rikstäckande brukarundersökning inom både särskilda boenden och hemtjänst. Syftet är att kunna jämföra kvaliteten mellan kommunerna.
- SKL (Sveriges kommuner och landsting) publicerade under 2007 för första gången rapporten *Öppna jämförelser*, vilket är en jämförelse av äldreomsorgen i samtliga kommuner i landet. Nya rapporter publiceras årligen, nästa gång i november 2008. Denna undersökning ska omfatta även kvalitetsaspekter i högre grad.
- Staben genomför *fokusgruppsintervjuer* inom särskilda boenden under 2008 med fokus på socialt innehåll i vardagen, kost och kultur. Detta utifrån ett av nämndens mål 2008.
- *Kvalitetsbarometern*, som gjordes av Blekinge FoU under 2007 avsåg brukare inom både hemtjänsten och särskilda boenden. Förbättringsåtgärder pågår under 2008. En ny likadan undersökning planeras till 2010.
- Tyresö är med i *jämförelsenätverket Södertörn*, vilket omfattar tio södertörnskommuner. Syftet är att jämföra kommuner ur flera kvalitetsaspekter såsom antalet personal som hemtjänsttagarna möter, insatser i hemtjänsten, avslag i länsrätten, läkartid i särskilda boenden med mera.
- För forskning och utveckling av verksamheten ingår äldreomsorgen i *Nestor FoU-center*, vilket är ett samarbete mellan ett antal södertörnskommuner och landstinget.

Omsorgen om funktionshindrade

- En brukarstyrd utvärdering (BUKU) genomfördes av FUB (Föreningen för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna) under 2007 inom tre gruppboenden. En uppföljning med åtgärdsplaner redovisas under 2008.
- *Brukarrevisionen* inom rehabcenter och stödenheten för psykiskt funktionshindrade pågår och beräknas redovisas 2009.
- Under 2008 genomförs *fokusgruppsintervjuer* med föräldrar till barn och ungdomar som har insatsen korttidshem.
- En undersökning enligt *Kvalitetsbarometern*, som tidigare omfattat äldreomsorgen, planeras att genomföras inom handikappomsorgens boenden och daglig verksamhet under 2009 eller 2010.
- Tyresö är med i *jämförelsenätverket Södertörn*, vilket omfattar tio södertörnskommuner. Syftet är att jämföra kommuner ur flera kvalitetsaspekter, bl a utrednings- och verkställighetstid, kostnad per ärende, beslut som överklagats i länsrätten.
- Omsorgen om funktionshindrade är ansluten till *FoU Södertörn* med sex andra södertörnskommuner kring forskning och utveckling.

Individ- och familjeomsorgen

- Under 2009-2010 planeras en brukarundersökning enligt *Kvalitetsbarometern* inom individ- och familjeomsorgen för brukare som varit föremål för myndighetsutövning och har beslutade insatser.
- Tyresö är med i *jämförelsenätverket Södertörn*, vilket omfattar tio södertörnskommuner. Syftet är att jämföra kommuner ur flera kvalitetsaspekter.
- Tyresö är också ansluten till *FoU Södertörn* med sex andra södertörnskommuner kring forskning och utveckling. Syftet är att utveckla effektiva metoder för uppföljning och utvärdering.

Budget

Belopp i tusen kronor			Netto-
Nämnder/styrelser	Kostnader	Intäkter	kostnader
Socialnämnden	602 941	110 341	492 600
Förvaltningsgemensamt	29 512	227	29 285
Individ- och familjeomsorg	126 538	11 802	114 736
Äldreomsorg	218 795	29 455	189 340
Omsorg om funktionshindrade	228 096	68 857	159 239

8. Investeringsprogram för perioden 2009-2011

Investeringsprogrammet för 2009 – 2011 uppgår sammantaget till 405 miljoner kronor. Med hänsyn till inkomster från exploateringsområdena blir nettot istället 315 miljoner kronor.

För 2009 beräknas utgifterna uppgå till 194 miljoner kronor. Nettoutgifterna uppgår till 166 miljoner kronor.

103 miljoner kronor av investeringsprogrammet är riktade mot befintliga och nya grund- och förskolelokaler.

58 miljoner kronor satsas på ombyggnad av Nyboda idrottshall, ny träningshall vid Dalskolan samt förbättring av idrottshallen vid Kumla skola.

Inom väghållning och park planeras för investeringar för 32 miljoner kronor.

21 miljoner kronor avser investeringar inom renhållning samt vatten och avlopp.

Exploateringsutgifterna planeras under perioden uppgå till 125 miljoner kronor. Inkomsterna beräknas uppgå till 90 miljoner kronor, vilket gör ett netto för treårsperioden på 35 miljoner kronor.

Under perioden finns också 25 miljoner kronor avsatt för markinköp. I detta ingår också inköp av kulturbyggnader från Stockholms stad i Vissvass-området.

Samtliga investeringsprojekt redovisas i bilaga 3.

Bilaga 1 Driftbudget på anslagsbindningsnivå år 2009 tkr

BELOPP I TKR	NETTO-		
NÄMNDER/STYRELSE	KOSTNADER	INTÄKTER	KOSTNADER
KOMMUNSTYRELSEN	572 898	382 477	190 421
KOMMUNLEDNING	148 615	56 677	91 938
STADSBYGGNADSKONTORET	27 530	9 059	18 471
LOKALFÖRSÖRJNING	220 900	220 900	0
VÄGHÅLLNING/PARK SAMT			
IDROTT OCH FRILUFT	70 790	1 515	69 275
CENTRALKÖK	13 400	13 400	0
EXPLOATERING/SIDOORDNAD/			
MILJÖ OCH TRAFIK	13 984	3 947	10 037
VATTEN OCH AVLOPP	49 140	48 040	1 100
RENHÅLLNING	28 539	28 939	-400
GYMNASIE- OCH ARBETS-			
MARKNADSNÄMNDEN	272 967	53 914	219 053
ARBETSCENTRUM	24 408	12 237	12 171
CENTRUM FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE	39 233	11 084	28 149
GYMNASIESKOLA	209 326	30 593	178 733
KULTUR- OCH FRITIDSNÄMNDEN	60 622	6 166	54 456
FRITIDSVERKSAMHET	28 304	3 520	24 784
BIBLIOTEK OCH KULTUR	32 318	2 646	29 672
BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN	843 879	69 809	774 070
FÖRVALTNINGSGEMENSAMT	16 756	50	16 706
FÖRSKOLA	287 930	35 789	252 141
GRUNDSKOLA	509 501	30 633	478 868
SÄRSKOLA	19 433	585	18 848
FRITIDSGÅRDAR	10 259	2 752	7 507
SOCIALNÄMNDEN	602 941	110 341	492 600
FÖRVALTNINGSGEMENSAMT	29 512	227	29 285
INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG	126 538	11 802	114 736
ÄLDREOMSORG	218 795	29 455	189 340
OMSORG OM FUNKTIONSHINDRADE	228 096	68 857	159 239
TOTALT	2 353 307	622 707	1 730 600

Bilaga 2 Finansförvaltning år 2009 tkr

BELOPP I MKR	NETTO-		
NÄMNDER/STYRELSE	KOSTNADER	INTÄKTER	KOSTNADER
PENSIONSUTBETALNINGAR	38 750	250	38 500
SEMESTER- OCH ÖVERTIDS- SKULDÖKNING	1 000	0	1 000
STATSBIDRAG MAXTAXA	0	21 000	-21 000
INTJÄNADE PENSIONER	53 000	48 300	4 700
INTÄKT KAPITALTJÄNST	0	100 000	-100 000
ÖVRIGT	3 200	12 000	-8 800
TOTALT	95 950	181 550	-85 600

Bilaga 3 Investeringar 2009-2011

(Tkr)

	2009	2010	>2010	TOTALT	DRIFT- KOSTNAD
Sammanlagda investeringar					
Utgifter	194 125	125 283	85 080	404 488	65 000
Inkomster	28 500	34 627	26 500	89 627	8 583
Netto	165 625	90 656	58 580	314 861	56 418

Lokalförsörjning

Utgifter

Egen investering skolor / förskolor					
Förskolekök					
Mottagningskök Fornudden					
Mottagningskök					
Energisparåtgärder					
Stuga handikappomsorgen					
Ventilation Nyboda skola					
Utbyggnad Breviks skola					
Träningshall Dalskolan inkl parkering					
Idrottshall Nyboda inklusive publikläktare					
Kumla skola idrottshall ventilation					
Ventilation Strandskolan					
Ventilation Stimmet					
Ventilation Kumla skola musikaula					
Ventilation Öringestugan					
Ventilation Växhuset AMI					
Tyresö skola, slöjdsal					
Säkra varutransporter					
Förskola Brädgårdstomten					
Energisparåtgärder klimatprogram					
Konvertering till fjärrvärme Dalskolan och Dalhallen					
Utbyggnad förskola Stjärnan					
Säkerhetshöjande åtgärder					
Netto	79 200	59 800	34 800	173 800	25 514

Väghållning

Utgifter

Upprustn belysn i Trollbäcken/Bollmora
Trafiksäkerhetsåtgärder
Gångbana Njupkärrsv
Åtgärder på Tyresövägen

Bilaga 3 Investeringar 2009-2011

(Tkr)

	2009	2010	>2010	TOTALT	DRIFT- KOSTNAD
Säkra skolvägar					
Parkering, fotbollsplan Tyresö skola					
Rondell Tyresö skola					
Bussvändplan alléplan					
Minirondell Kringelkroken					
Utbyggnad 30-zoner Hanviken					
Utbyggnad 30-zoner Lindalen, Öringe					
Fordon/maskiner					
Netto	18 580	9 390	8 280	36 250	5 619
<u>Park</u>					
Utgifter					
Park och naturvård					
Upprustning av lekredskap enligt EU-norm					
Netto	2 200	2 200	2 200	6 600	2 156
<u>Vatten och Avlopp</u>					
Utgifter					
Va-nyanläggning					
VA-sanering Körsbärsvägen					
VA_sanering Trollbäcken					
Ombyggnad Nyfors pumpstation					
VA-sanering Kulvägen					
Dagvattendamm Prästängen, Krusboda					
Dagvattendamm S Öringesjön					
Dagvattenhanteringsplan					
Netto	5 000	7 900	1 500	14 400	1 224
<u>Renhållning</u>					
Utgifter					
Tillbyggnad kretsloppsstation					
Insamlingsystem, farligt avfall					
Kretsloppsstation, kärabyte					
Netto	5 200	600	600	6 400	2 238

Bilaga 3 Investeringar 2009-2011

(Tkr)

	2009	2010	>2010	TOTALT	DRIFT- KOSTNAD
<u>Exploatering</u>					
Utgifter					
Etapp VI Smultronbacken					
Västra Nytorpsvägen					
Breviks skola					
Strand etapp 7 Ljungvägen					
Finborgsvägen/Sparvvägen					
Breviksvägen etapp V Orrnäset					
Strandängarna					
Tyresö centrum					
Pelles väg					
Måsvägen					
Sjöbacken/Strandvägen					
Solberga etapp 7					
Varvsvägen etapp 9A Strand					
Maria Sofias väg (Brädgårdsområdet)					
Vitsippevägen					
	53 645	45 560	25 400	124 605	19 513

Exploatering

Inkomster

Etapp VI Smultronbacken					
Västra Nytorpsvägen					
Breviks skola					
Strand etapp 7 Ljungvägen					
Finborgsvägen/Sparvvägen					
Breviksvägen etapp V Orrnäset					
Strandängarna					
Tyresö centrum					
Pelles väg					
Måsvägen					
Sjöbacken/Strandvägen					
Solberga etapp 7					
Varvsvägen etapp 9A Strand					
Maria Sofias väg (Brädgårdsområdet)					
Vitsippevägen					
	28 500	34 627	26 500	89 627	8 583
Netto	25 145	10 933	-1 100	34 978	10 930

Bilaga 3 Investeringar 2009-2011

(Tkr)

	2009	2010	>2010	TOTALT	DRIFT- KOSTNAD
<u>Stadsbyggnadskontoret</u>					
Utgifter					
Markreserv					
Nytt kartsystem					
Mätninginstrument					
Utbyggnadsområde Strandängarna, Övriga Tyresö Strand, Tyresö Centrum, Östra Tyresö					
Netto	21 500	-7 967	5 500	19 033	2 025
<u>Servicekontoret</u>					
Utgifter					
IT-inv 2009-2011					
Netto	2 000	2 000	2 000	6 000	1 470
<u>Kansli- och personalkontor</u>					
Utgifter					
Nytt ärendehanteringssystem					
Netto	1 000	0	0	1 000	245
<u>Kultur- och fritidsnämnd</u>					
Utgifter					
Samlade investeringar KoF					
Netto	1 800	1 800	1 800	5 400	1 323
<u>Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden</u>					
Utgifter					
Samlade investeringar					
Netto	500	500	500	1 500	490
<u>Barn- och utbildningsnämnd</u>					
Utgifter					
Samlade investeringar					
Netto	1 500	1 500	1 500	4 500	1 470
<u>Socialnämnd</u>					
Utgifter					
Samlade investeringar					
Netto	2 000	2 000	1 000	5 000	1 715

Bilaga 4 Resultaträkning år 2009 tkr

	Kostnader	Intäkter	Netto
Kommunstyrelsen	572 898	382 477	190 421
Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden	272 967	53 914	219 053
Kultur- och fritidsnämnden	60 622	6 166	54 456
Barn- och utbildningsnämnden	843 879	69 809	774 070
Socialnämnden	602 941	110 341	492 600
Finansförvaltning	95 950	181 550	-85 600
Interna poster	-400 000	-400 000	0
Totalt verksamheten	2 049 257	404 257	1 645 000
Verksamhetens intäkter		404 257	
Verksamhetens kostnader		-2 049 257	
Avskrivningar		-63 000	
Verksamhetens nettokostnader		-1 708 000	
Skatteintäkter		1 653 800	
Fastighetsavgift		55 200	
Statsbidrag och utjämningsystem		56 000	
Finansiella intäkter		5 000	
Finansiella kostnader		-24 000	
Resultat före extraordinära poster		38 000	
Extraordinära intäkter		0	
Extraordinära kostnader		0	
Resultat		38 000	
Statsbidrag och utjämningsystem			
Inkomstutjämnning		46 400	
Kostnadsutjämnning		52 500	
Regleringsbidrag		-21 000	
LSS-utjämnning		-21 900	
Sammanlagt		56 000	

Bilaga 5

Balansräkning år 2009 tkr

	Prognos 2008	Budget 2009
TILLGÅNGAR		
Anläggningstillgångar	1 194 133	1 296 758
Omsättningstillgångar	221 800	221 800
Skattefordran på staten	12 185	0
Summa	1 428 118	1 518 558

EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER

Eget kapital	587 449	625 449
Avsättning för pensioner samt semester- och övertidsskuld	153 617	169 848
Långfristiga skulder	419 252	424 211
Kortfristiga skulder	267 800	267 800
Skatteskuld till staten	0	31 250
Summa	1 428 118	1 518 558

Finansieringsanalys år 2008 tkr

	Prognos 2008	Budget 2009
TILLFÖRDA MEDEL		
Årets resultat	55 249	38 000
Ökning av långfristiga skulder	48 952	4 959
Avskrivningar	64 000	63 000
Ökning pensionsskuld	52 500	54 500
Ökning semester- och övertidsskuld	1 500	1 000
Ökning skatteskuld till staten	0	19 626
Minskning skattefordran på staten	15 515	23 809
Summa	237 716	204 894

ANVÄNDA MEDEL

Investeringar	201 233	165 625
Utbetalning av pensionspremie	29 961	32 000
Utbetalning av löneskatt för pensionspremie	6 522	7 269
Minskning av långfristiga skulder	0	0
Ökning skattefordran på staten	0	0
Minskning skatteskuld till staten	0	0
Summa	237 716	204 894

